

МОЯ
УКРАЇНА

Люба України

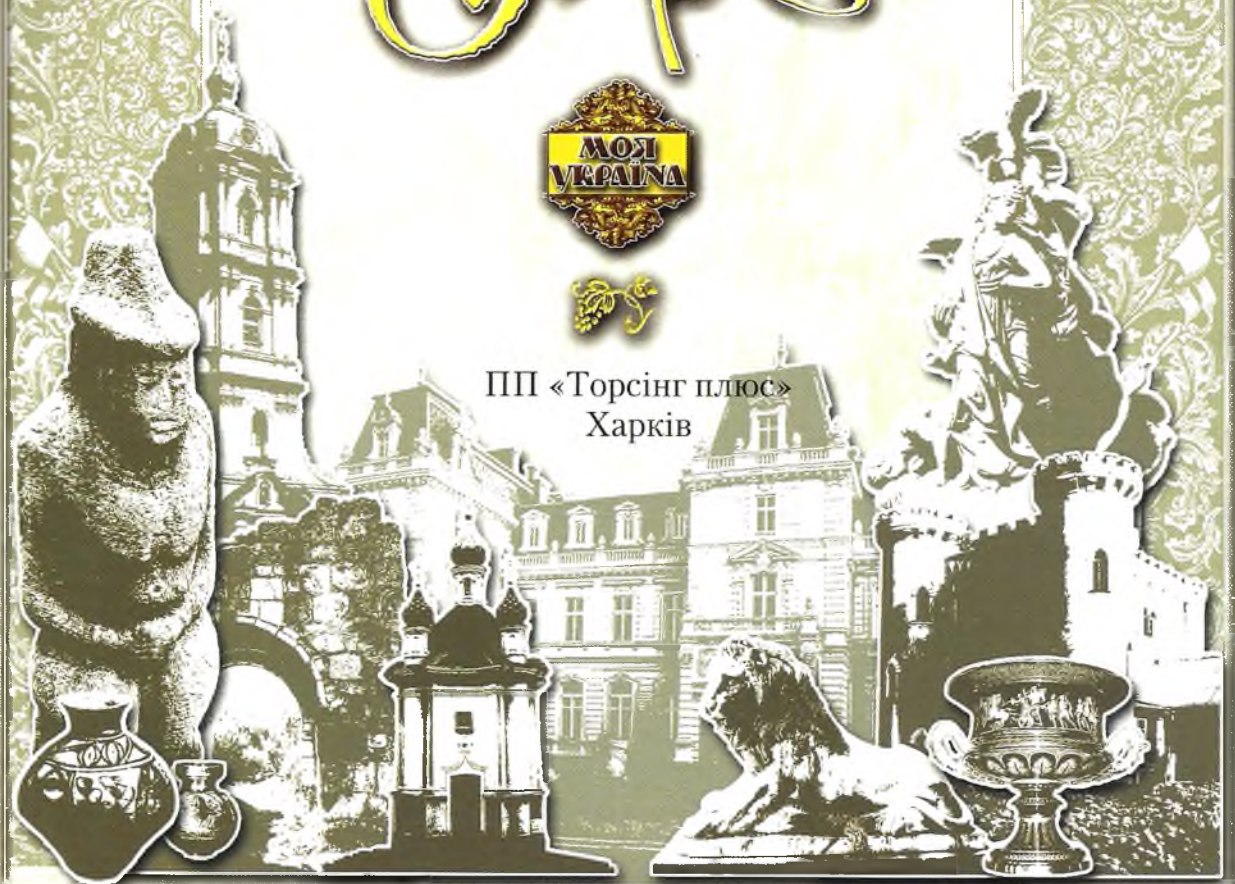

В. М. Скляренко

Диво України

ПП «Торсінг плюс»
Харків

Серія «Моя Україна»:

«Українське козацтво»

«Традиції та звичаї українців»

«Замки та фортеці України»

«Найцікавіші місця України»

«Міфи та легенди українців»

«Легендарні постаті України»

«Зброя та військова справа на теренах України»

© В. М. Скляренко, 2009

© В. Є. Христенко, дизайн серії, обкладинка, 2009

© ФОП Брюховецький О. О., макет, 2009

© ФОП Шапіро М. В., 2009

Третьякова

Україна має всі підстави вважатися дивовижною країною. Адже на її теренах збереглося багато унікальних археологічних та історичних пам'яток, які свідчать про те, що вона була однією з колисок давніх цивілізацій, зокрема протошумерської. Учені й досі сперечаються щодо походження піктографічних знахідок Кам'яної Могили, б'ються над загадками існування та зникнення трипільської культури, вивчають безцінні залишки печерних міст Криму, скіфських курганів та античного міста-поліса Херсонеса.

Багата Україна і на дивовижні культові споруди, і на перлини архітектури світського характеру, зокрема палаци й садиби, мальовничі пам'ятки садово-паркового мистецтва, які прикрашають Київ, Чернігів, Львів, Одесу, Володимир-Волинський, Чернівці, Білу Церкву, Умань та багато інших міст і сіл країни. Вони є не лише взірцем української архітектури, а й утіленням національних мистецьких традицій, відображенням духовного багатства українців, їхньої майстерності та працьовитості.

Поряд із геніальними витворами будівельного мистецтва Україна дивує світ і багатьма чарівними куточками природи — чудернацькими скелями й загадковими печерами, віковими лісовими масивами й осередками реліктових рослин, мальовничими водоймами й казковими водоспадами, більшість з яких утворилася на її теренах ще в сиву давнину, після сходження льодовиків.

Як відомо, найвидатніші українські дива нещодавно були визначені під час проведення конкурсів «Сім чудес архітектури України» та «Сім чудес природи України». Проте насправді їх значно більше, оскільки кожний край і кожна область країни має свої неповторні пам'ятки, що здатні дивувати й захоплювати світ. Саме про них і розповідається в цій книзі.

Зміст

Сім пам'яток давніх культур	7
Сім величних культових споруд	19
Сім перлин української архітектури	33
Сім казкових палаців	43
Сім мальовничих парків	57
Сім чудових витворів природи	69
Сім найкрасивіших водойм і водоспадів	81

Син Памѣток Радотѣх Купцы

КАМ'ЯНА МОГИЛА

У степу Приазов'я під безкраїми небесними просторами чітко вирізняються заокруглені обриси величезної кам'яної гори, схожої на могильний насип. Це — Кам'яна Могила — державний історико-археологічний заповідник, розташований на Запоріжжі поблизу Мелітополя. Периметр цієї дивовижної гори 12 м заввишки сягає майже 3 км.

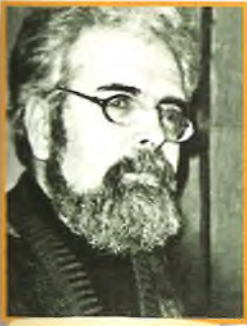
Учені вважають, що Кам'яна Могила утворилася на місці величезного гейзера чи грязьового вулкана, який припинив діяти близько 5 млн років тому. Під дією сонця, вітру й води кам'яний масив почав розпадатися на окремі частини, усередині утворилися пустоти, схожі на бджолині стільники. У теперішньому вигляді Кам'яна Могила значною мірою втратила давню велич. Але й та частина, що збереглася дотепер, вражає своєю грандіозністю. Вона містить понад 60 гротів і печер, але точне число їх невідоме, тому що багато з них до цих пір можуть залишатися засипаними піском.

У них зосереджено більше трьох тисяч наскельних малюнків і символів від кам'яного віку до епохи бронзи і пізнішого часу. Тут чітко простежуються зображення людини, диких і свійських тварин, що були видряпані шматками твердого каменю. Подекуди первісні митці покривали ці малюнки червоними і чорними мінеральними барвниками.

Перші відомості про цю пам'ятку датуються 1778 роком. Наприкінці XIX ст. археолог М. Веселовський виявив в одному з гротів таємничі знаки, але не надав їм особливого значення. Лише через півстоліття вчені О. Бадер, М. Рудинський, В. Даниленко, В. Гладилін, Б. Михайлов звернулися до написів і малюнків

Стилізовані зображення людей і тварин сусідять із чудернацькими скупченнями ліній, кіл, ромбів, трикутників, квадратів і зигзагів, значення яких і досі не з'ясовано.

*Шумеролог
А. Г. Кифішин*

Кам'яної Могили. Спроби прочитати їх виявилися невдалими через брак глибоких знань з таких давніх мов, як шумерська та єгипетська. У 1994 році до розшифрування написів узявся шумеролог А. Г. Кифішин. Результатом його напруженої кількарічної праці стало капітальне дослідження

«Давнє святилище Кам'яна Могила. Досвід дешифрування протошумерського архіву XII–III тис. до н. е.», яке викликало суперечливу реакцію — від палкої підтримки до замовчування та нападків. Після розшифрування написів на 40 панно й 16 табличках учений дійшов висновку, що піктограми Кам'яної Могили є протошумерськими, а сама вона протягом тисячоліть відіграла роль духовно-релігійного центру. На одній з брил Кифішин прочитав напис, накреслений великими, до метра заввишки, знаками, — «Шу-Нун», що в перекладі з шумерської означає буквально «Рука Цариці» («Закон Володарки»). Учений вважає, що це — самоназва святилища. А. Кифішин розшифрував календар Кам'яної Могили, якому понад 14 тисяч років, а також з'ясував, що протошумерські піктограми «зерно», «ячмінь», «плуг», «колесо» вперше з'явилися саме тут в V–IV тис. до н. е. За словами вченого, «Кам'яна Могила — це грандіозний стародавній архів, який дозволить пролити нове світло на історію цивілізації Шумеру».

На брилах Кам'яної Могили є Печера Кози, гrotи Бика (Мамонта) і Дракона, двометрова кам'яна фігура людини-риби... І всюди — зображення Дерева життя, символу родючості й вічності.

Близько трьох тисяч каменів різних розмірів, гrotи, западини, тріщини Кам'яної Могили разюче нагадують будову людського мозку.

ТРИПІЛЛЯ

Складно уявити, що на нашій землі вже більше шести тисячоліть тому жив розумний і працьовитий народ, який будував величезні міста-мегаполіси. Відомо, що наші далекі предки опанували не тільки культурне землеробство, а також виплавлення й обробку металів, унікальне гончарне ремесло, будівництво житла у складній кліматичній зоні. За тисячу років до появи шумерської цивілізації вони використовували колісні візки, будували двоповерхові будинки і вміли користуватися місячним календарем. Пам'ятки унікальної культури цього народу знайдені наприкінці XIX ст. археологом В. Хвойкою, який проводив розкопки на Київщині біля села Трипільля. Саме тут було знайдено рештки давнього поселення, уламки посуду, ритуальних статуеток, фундаменти осель. Знайдену унікальну культуру, яка існувала ще в IV–III тис. до н. е., займаючи 200 тис. км території сучасної України, історики охрестили за назвою місця розкопок — трипільською, або «Кукутень-Трипільля».

Сьогодні відомо, що наші предки вирощували більше 10-ти злакових культур. Археологи довели наявність у трипільців спеціалізації ремесел, що вважається однією з ознак цивілізації.

Трипільці залишили нам дуже багато загадок. Дослідники й дотепер не можуть пояснити, чому кожні 50–60 років наші предки спалювали свої поселення й переходили на інше місце. Можливо, це був ритуал, якийсь космогонічне уявлення про життєвий цикл, який

У трипільських поселеннях мешкало близько 600–700 людей. Їхні домівки вражають розвиненою технікою будівництва.

Це були довгі споруди, в яких кожна родина мала свою частину, відокремлену від інших перегородками.

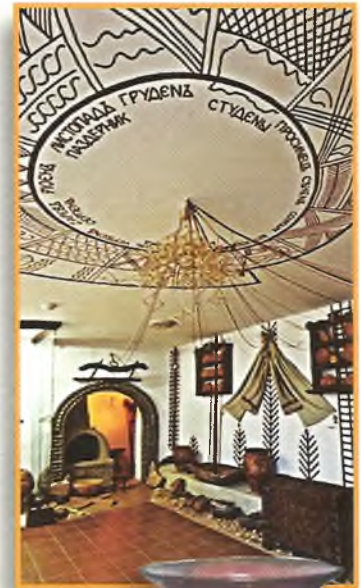
У кожній такій частині зводилася валькована піч.

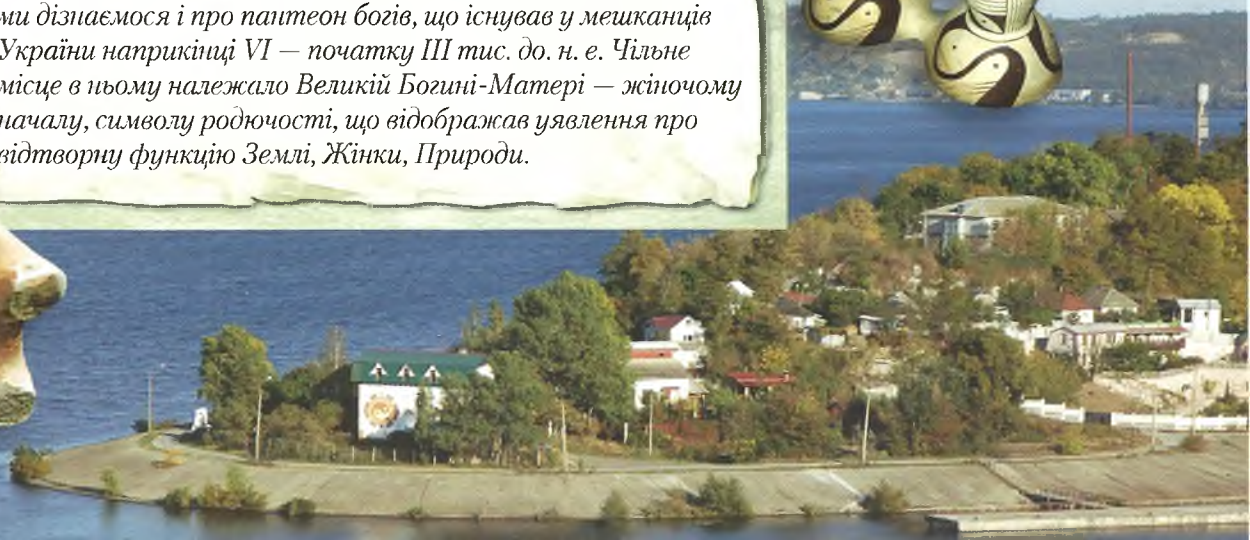
тривав п'ять десятиліть. А може, землі, які вони обробляли, з часом виснажувалися і люди переходили на більш родючі. Так чи інакше, але зараз трипільські городища-попелища знаходять по всій території України.

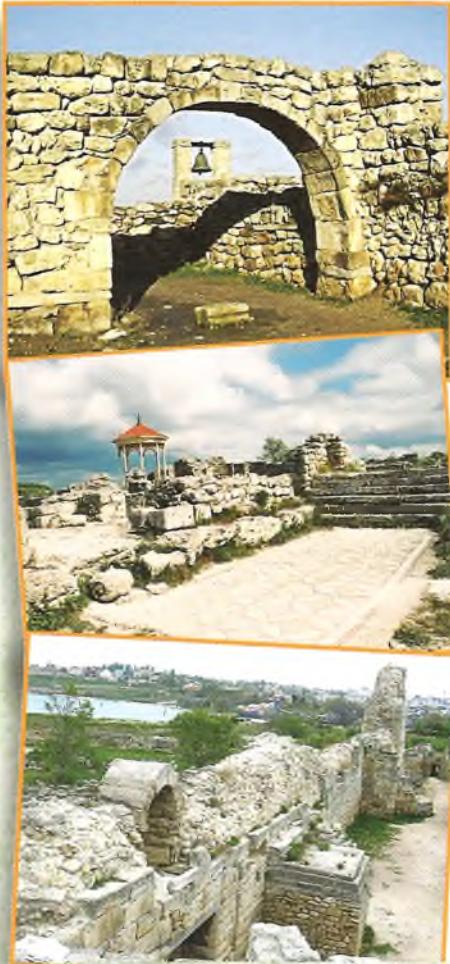
Ще одна таємниця — зникнення трипільської культури, занепад якої розпочався на межі III–II тисячоліть до н. е. Можливо, відбулося якесь стихійне лихо або трипільців винищили інші племена. Проте ані слідів руйнування і згарищ, ані ознак ворожих нападів не виявлено. Деякі вчені вважають, що вина тому зміна клімату, який у III тис. до н. е. став набагато посушливішим. Це кардинально змінило весь сільськогосподарський цикл трипільців, і вони так і не змогли пристосуватися до нових умов життя.

Деякі вчені висловлюють сміливі твердження, що Трипілля давніше за шумерську цивілізацію. Нещодавно радіовуглецевий метод дослідження трипільських старожитностей остаточно підтвердив: наука має справу з найдавнішою зі знаних досі цивілізацій. Це свідчить про те, що трипільська культура — справжній феномен, якому немає аналогів в історії людства.

Особливо славиться мальована трипільська кераміка. Орнаменти з неї, що дійшли до нас крізь тисячоліття, значною мірою збереглися і сьогодні вважаються традиційно українськими. Завдяки трипільській пластиці ми дізнаємося і про пантеон богів, що існував у мешканців України наприкінці VI — початку III тис. до н. е. Чільне місце в ньому належало Великій Богині-Матері — жіночому началу, символу родючості, що відображав уявлення про відтворну функцію Землі, Жінки, Природи.

ХЕРСОНЕС

Шматочок Греції в Криму... Так найчастіше називають давній Херсонес, розташований на околиці сучасного Севастополя. Слово «херсонес» зазвичай перекладають з грецької як «півострів». Місто дійсно розташоване на невеличкому півострові проміж двох бухт. Виникло воно наприкінці V ст. до н. е. (про точну дату історики ще сперечаються) на місці поселення войовничого племені греків — таврів. Протягом усього існування міста-держави херсонеситам доводилося постійно воювати. У II ст. до н. е. йшла кровопролитна тривала війна зі скіфами. Херсонес змушений був звернутися по допомогу до понтійського царя Мітрідата VI Євпатора. Скіфів було розгромлено, однак Херсонесу не вдалося зберегти свою самостійність — він увійшов до складу держави Мітрідата. В I ст. до н. е. Херсонес втратив демократичну форму правління, потрапив у залежність від Римської імперії й довго був головним форпостом її загарбницької політики в Північному Причорномор'ї.

За рішенням ООН Херсонес визнано однією зі 150 найвизначніших стародавніх пам'яток, поруч із такими чудесами світу, як єгипетські піраміди, афінський Парфенон та римський Колізей.

Залишки єдиного на території України античного театру, оборонні стіни й бапти, ремісничі майстерні, біломармурові колони, базиліки й середньовічні храми — усе це і є знаменитий на весь світ Херсонес.

З початком нової ери в місто проникає християнство. У цей період від навали гунів загинуло багато міст, але Херсонес, захищений потужними оборонними стінами, уцілів. У V ст. він увійшов до складу Візантійської імперії, а в IX ст. став однією з її військово-адміністративних областей.

У 988 році після дев'ятимісячної облоги місто було взяте київським князем Володимиром. Це дозволило Візантії й Русі укласти рівноправний союз. Херсонесу, який був посередником у їхній торгівлі, це було дуже вигідно. Звідси в Малу Азію й Візантію відправлялися продукти сільського господарства й тваринництва; з південних країн у Херсонес і далі, на північ, везли зброю й тканини. Згодом могутність Візантії послабла, і у XIII ст. торгівля на Чорному морі перейшла до рук італійських купців. Торговельні шляхи перемістилися в Східний Крим, і це стало однією з причин занепаду екопоміки Херсонеса. Трагедію міста довершили набіги кочовиків, які наприкінці XIII ст. завдали йому

нищівного удару. Зруйнований і спалений Херсонес більше не зміг відродитися.

Нині руїни античного міста, які височать на мисі Св. Володимира між Карантинною та Пищаною бухтами, — одна з найвизначніших пам'яток Севастополя.

У 1827 р. почалися розкопки, внаслідок яких Херсонес дістав ще одну назву — «Руська Троя». Масштаб досліджень та велика кількість археологічних пам'яток, що потребують збереження, зумовили створення Національного заповідника «Херсонес Таврійський».

ПЕЧЕРНІ МІСТА КРИМУ

Крим знаменитий не лише палацами та парками, а й дивними «печерними» містами. Цим пам'яткам минулого певною мірою «пощастило», бо розкидані вони серед дивовижної природи: гір, лісів, ущелин і запаморочливих прямовісних круч.

Історичні звістки про «печерні міста» з'явилися більше тисячі років тому: Мангуп вперше згадується в X ст., Чуфут-Кале — у XIII, Каламита — в XI ст. Інші відомі лише під своїми пізнішими татарськими назвами: Бакла («квасоля»), Тепе-Кермен («пагорб-фортеця»), Ескі-Кермен («стара фортеця») тощо.

Мангуп-Кале — найбільше за площею і найвідоміше з «печерних міст» Криму, колишня столиця могутнього християнського князівства Феодоро. Руїни його знаходяться в Бахчисарайському районі на плато однойменної гори. Свого розквіту місто досягло в XIV ст. Але в 1475 році турецькі війська захопили його, пограбували і спалили. До XVIII ст. тут стояв турецький гарнізон. Коли в 1774 році турки пішли з півострова, фортецею недовго володіли татари.

Руїни ще одного середньовічного міста Ескі-Кермен, заснованого на початку VI ст., височать поблизу села Кріпкого, на плато Столової гори, захищеної стрімчастими скелями. Воно було значним центром торгівлі, ремесла, виноградарства та садівництва. У його межах виявлені збудовані за планом вулиці, руїни будівель, наземні й печерні храми, господарські печери, сліди ділянок у вигляді терас з виноградними лозами. Проте наприкінці XIII ст. Ескі-Кермен загинуло під натиском монголо-татарської навали. Слідом

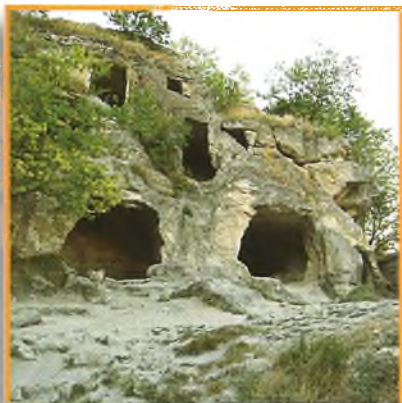
Колись територія Мангуна була захищена мурами та баштами і являла собою потужний оборонний вузол. Під час штурму міцній фортеці не страшні були стінобитті й металеві снаряди, а з висоти, на якій вона розташовувалася, давала змогу прострілювати з луку всі підступи до міста.

Схили Ескі-Кермена порізані печерами. Їх близько 350 і належать вони здебільшого до XII–XIII ст. У печерах розташовувалися приміщення для худоби, ремісничі майстерні, давильні винограду та резервуари для виноградного соку. Фортеця мала добре захищені ворота, вирубані в скелях, каземати з бійницями і амбразурами.

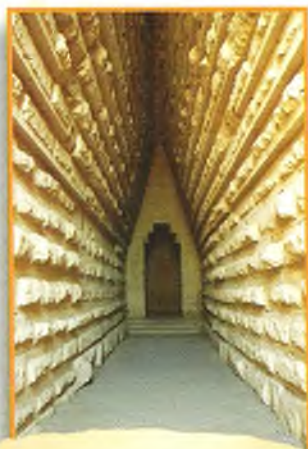
за ним орда згубила майже всі «печерні міста» Криму. До XV ст. повільно занепадають Бакла, Тепе-Кермен, а наприкінці XVIII ст. майже всі вони, за винятком

Чуфут-Кале, збезлюдніли. Деякі джерела називають Чуфут-Кале «Фортецею коштовностей». Турецький мандрівник XVII ст. Евлія Челебі писав у «Книзі подорожей», що мури та брами міста були прикрашені коштовним камінням. Головні події в його історії розгорталися за часів боротьби за владу між кримськими та золотоординськими ханами. Тут розташував свою ставку Хаджі-Девлет-Гірей, родоначальник династії, яка правила Кримом більше трьох століть.

Круті схили плато Чуфут-Кале і зараз здаються неприступними. Кілька будинків, які тут збереглися, знизу схожі на гнізда дивовижних птахів, що оселилися на пласкій верхівці. Загальна площа городища складала 46 га, з яких на міську забудову припадало 10 га. Навіть сьогодні, коли від забудови старовинного міста майже нічого не залишилося, на його теренах добре простежується вуличне планування, міські квартали.

Унікальною є кладка зводу Царського кургану — ідеально рівні кола, складені з кам'яних брил. Курган складається з дромоса (входу з дуже своєрідним зводом) завдовжки 36 м, поховальної камери (4,39 × 4,35 м) і насипу.

Скарби могутньої Боспорської держави, відкриті в курганах Керчі, прикрашають кращі музейні колекції світу, зокрема Ермітажу та Британського музею, а самі кургани є безцінним свідченням того, наскільки багата подіями історія нашої землі.

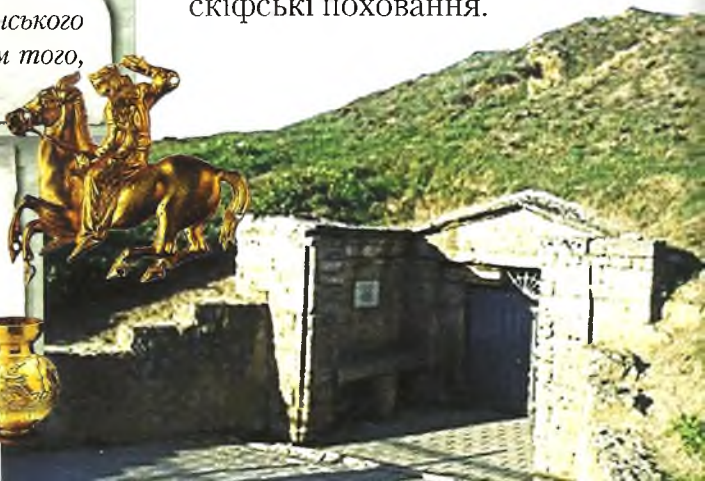
Мелек-Чесменський курган скіфських часів — пам'ятка поховального зодчества періоду розквіту Боспорського царства. У ньому виявлено поховання знатного боспорця IV або III ст. до н. е.)

СКІФСЬКІ КУРГАНИ КЕРЧІ

На сході Кримського півострова розкинулося місто Керч, вік якого обчислюється 26-ма століттями. Тут старовина співіснує з сучасністю: вже на в'їзді в історичну частину міста вражає масивний Мелек-Чесменський курган. З верхівки гори Мітридат добре видно й іншу знамениту пам'ятку античного Пантікапею — Царський курган. Під час його розкопок поховання в усипальниці не знайдено — її було пограбовано ще в давнину. Однак учені припускають, що тут був похований боспорський цар Левкон I (389–349 рр. до н. е.). Звідси й назва цього поховання — «Царський курган». За розмірами він значно перевершує Мелек-Чесменський: висота його сягає 17 м, довжина окружності 260 м, діаметр 80 м.

Золотому кургану (Алтин-Оба), що знаходиться на західній околиці Керчі, пощастило набагато менше. Ще в 20-х рр. XIX ст. було здійснено спробу проникнути в надра кургану, підірвавши його верхівку. Через це він був спотворений. Проте ця пам'ятка унікальна — вона входила у структуру давнього валу, що перетинав Керченський півострів у напрямку Азовського моря. А ще вона має форму сфери, тоді як більшість курганів конусоподібні. До того ж Алтин-Оба насипаний не з землі, а зі рваного (бутового) каменю і, подібно до пірамід, облицьований величезними камінними блоками. Для створення насипу знадобилося не менше 20 000 м³ буту.

У напрямку на захід від Алтин-Оба розташований ще один знаменитий курган IV ст. до н. е. — Куль-Оба («Пагорб попелу»), що мав багатющі скіфські поховання.

ЗМІЄВІ ВАЛИ

Незвичайні рукотворні земляні укріплення — вали — зустрічаються на теренах України від долини Дністра до Кримського півострова. Їхня загальна довжина, можливо, — одна з найбільших у Європі. Наймасштабнішими з них є Змієві вали. Колись це було потужне та складне укріплення із суцільними валами заввишки 10–15 м, завглибшки і завширшки 20 м на дерев'яному каркасі, з ровом до 3 м. Походження Змієвих валів дотепер залишається загадкою. Відомо, що ними користувалися давні скіфи, даки, готи і слов'яни. Будівництво цих гігантських споруд вимагало величезної кількості людей, титанічної праці протягом кількох десятиліть і було можливим лише за умови існування держави. Тому історики вважають, що вали побудовано за часів Київської Русі. Але є підстави стверджувати, що вони з'явилися набагато раніше — завдяки скіфським племенам доби раннього заліза (VII–VI ст. до н. е.) або племенам черняхівської культури (II–VI ст. н. е.). Ці високі довжелізні насипи відігравали роль суцільних загороджень і ефективно захищали населення лісостепу від кочовиків.

Через брак або нестачу каміння будівельники використовували дерево — з нього робили зруби (кліті), які потім заповнювали землею чи глиною.

За легендою, Змієві вали проорав Змій, що постійно нападав на жителів Подніпров'я, аж поки Кирило Кожум'яка (або ковалі Кузьма та Дем'ян) не поборов його і не запряг у плуг. Саме земля, вивернута з борозни Змієм, і утворила величезні насипи. Дотягнувши плуг до річки (або до моря), Змій від утоми та спраги випив занадто багато води й загинув, а вали люди назвали Змієвими.

Загальна довжина велетенських насипів складає близько 2000 км! Вони тягнуться від Полтавищини та наддніпрянського Трипілья до Дунаю, де їх ще називають Троянові вали чи Трояни («вали» молдавською мовою).

Жіночі статуї символізували перемогу і безсмертя воїнів.

Покровителі в образі жінок давали їм силу, вигодували й оберігали їх. За це кочовики приносили їм жертву.

КАМ'ЯНІ ПОЛОВЕЦЬКІ БАБИ

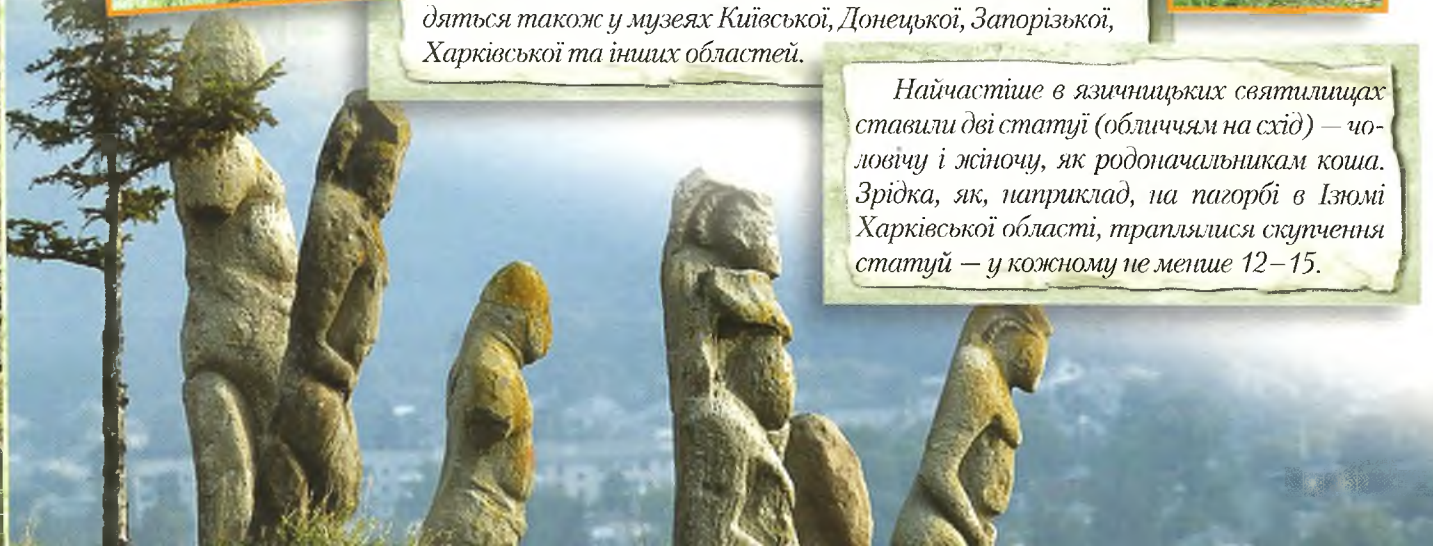
В українських степах є численні пам'ятки каменерізного мистецтва половців, зокрема святилища з кам'яними ідолами (бабами), які символізували предків. Для них половці (кипчаки або кумани) обирали місця на курганних могильниках або на інших найвищих ділянках степу та вододілах. Святилища мали вигляд квадратних або прямокутних загородок. Розміри їх залежали від кількості шанованих у них пращурів. Святилища з бабами, або бовванами були місцем здійснення поминального культу предків. Власне, слово «баба», «бовван» має тюркське походження і означає «пращур», «дід-батько». В Україні кам'яні баби називалися «мамаями», «мар'їними» каменями. З часом цей обряд трансформувався в культ вождів-заступників орди. У XII ст. значна частина пам'яток половецької культури загинула від рук мусульман та християн, які боролися з язичництвом. Однак воно так і не було повністю викоренене, а в подальшому адаптувалося до православ'я. У деяких поселеннях ще довго існувала традиція віддавати шану ідолам, що наділялися силою, здатною впливати на відродження природи і плодючість землі.

Зараз найбільші колекції кам'яних ідолів зібрані в Дніпропетровському історичному музеї ім. Д. Яворницького та парку-музеї кам'яних стел Луганського педагогічного університету ім. Т. Шевченка; половецькі боввани знаходяться також у музеях Київської, Донецької, Запорізької, Харківської та інших областей.

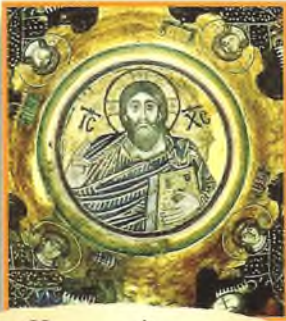
Найчастіше в язичницьких святилищах ставили дві статуї (обличчям на схід) — чоловічу і жіночу, як родоначальникам коша. Зрідка, як, наприклад, на пагорбі в Ізюмі Харківської області, траплялися скупчення статуй — у кожному не менше 12–15.

См Рослучных Культурных Сторона

На куполі храму зображений Господь-Пантократор в оточенні чотирьох архангелів. Тільки один з архангелів мозаїчний, три інші фігури, які були втрачені, написав олійними фарбами відомий художник М. Врубель.

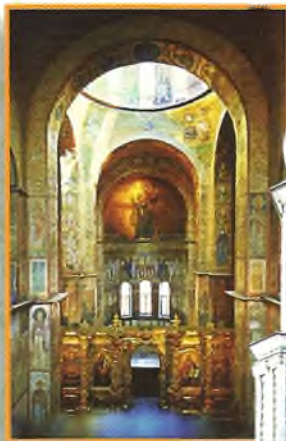
СОФІЯ КИЇВСЬКА

Софійський собор — найстаріший з київських храмів, одна з небагатьох уцілілих споруд часів Київської Русі, пам'ятка української архітектури і монументального живопису XI–XVIII століть, одна з найбільших святинь Східної Європи того часу, духовний, політичний та культурний осередок нації. Заклали його, за даними літописів, у 1017 або 1037 році з волі князя Ярослава Мудрого на честь Софії — Премудрості Божої.

Софія Київська була однією з найбільших споруд свого часу. Її ширина дорівнює 54,6 м, довжина — 41,7 м, висота до zenіту центральної бані складає 28,6 м. Собор має 5 нав, увінчаний 13-ма верхами, що утворюють пірамідальний силует. З трьох боків храм оточують два ряди відкритих галерей.

Старовинний собор пережив не одне пограбування та часткову руйнацію. Кілька разів кияни відновлювали святиню, але після татарської навали 1482 року Свята Софія залишилася покинутою. До 1577 року споруда пустувала й руйнувалася, поки Богущ-Гулькевич Глібовський не врятував давній храм. Після цього його капітально ремонтували у 1633–1647 рр. (коштом митрополита Петра Могили) та у 1690–1707 рр. (за матеріальної допомоги гетьмана І. Мазепи).

З 1917 року Комітет з охорони старовини та пам'яток мистецтва розпочав дослідження Софії Київської; у 1934-му територію колишнього монастиря оголосили Державним історико-архітектурним заповідником. У 1950-х роках реставратори відновили храмові фрески XVIII ст. і знайшли під шарами штукатурки

Зовнішній вигляд храму відтворює образ Небесного Єрусалима, а внутрішній інтер'єр — середньовічну модель Всесвіту.

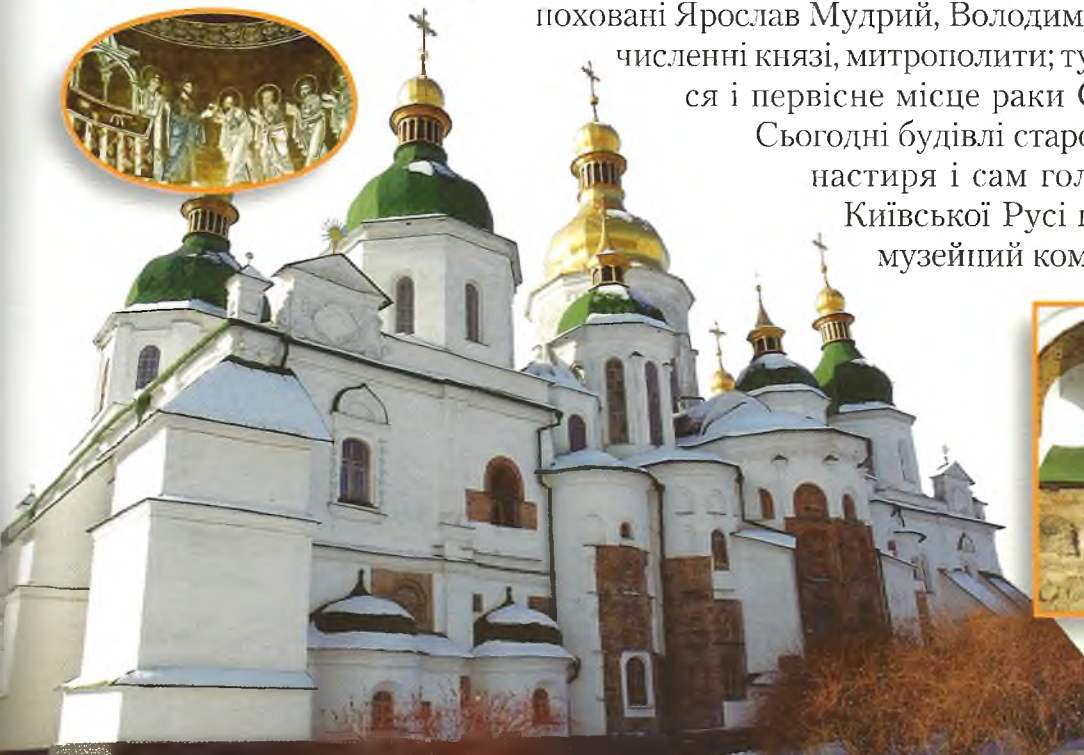
У центральному апсиді розміщено неперевершений шедевр мозаїки — знамениту Оранту. Шестиметрова фігура Диви Марії унікальна: її виконано на внутрішній поверхні куполу собору і тому з різних точок Оранту видно в трьох позах — стоячи, схилившись у молитві чи на колінах. Усі мозаїки собору багатобарвні, яскраві. Палітра зображень налічує 177 відтінків кольорів. Крім смальтових кубиків розміром від 1 см до 0,25 см, майстри використовували шматочки природного каміння.

великі фрагменти фресок XI ст. Через 40 років старовинний ансамбль Софійського монастиря було занесено до Переліку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО і перетворено на Національний заповідник «Софія Київська». На стінах храму вціліло 260 м² мозаїк та 3 000 м² фресок XI ст. Смальтове диво доповнюють фрески, частина яких датується XI ст. Їх відкрили під шарами тиньку та олійних фарб тільки в середині XX ст. Крім фресок на біблійні сюжети, у Св. Софії залишилися зображення кількох постатей із сімейного портрету князя Ярослава Мудрого, картина в'їзду до столиці Візантії київської княгині Ольги, велика композиція «Княгиня Ольга на прийомі у Костянтина Багрянородного» та фрески побутової тематики. На стінах Софії Київської до нашого часу збереглося більше 300 графіті — давніх написів та малюнків, зроблених мешканцями міста.

*Саркофаг
Я. Мудрого*

З моменту свого започаткування Св. Софія була усипальницею. У некрополі храму, історія якого охоплює період з 1054 до 1995 року, поховані Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, численні князі, митрополити; тут знаходиться і первісне місце раки Св. Макарія. Сьогодні будівлі старовинного монастиря і сам головний храм Київської Русі працюють як музейний комплекс.

Насправді історія Лаври почалася з маленької печерки, де ховався для посту та молитви майбутній митрополит Київський Гларіон. Саме вона започаткувала комплекс Дальніх печер. Ідею печерного затворництва підхопили Антоній і Феодосій, оселившись у схованці Гларіона.

Колись такі старовинні дзвони будили місто своїми голосами.

КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА

Києво-Печерська лавра, заснована в 1051 році, розташована на двох пагорбах уздовж правого берега Дніпра. Вона є найдавнішою обителлю православ'я Русі. Зараз це — державний музейний комплекс, що частково використовується як діючий монастир. У лаврських печерах завжди панує напівтемрява, у коридорах, келіях, храмах стоять гробниці з нетлінними тілами святих. У підземному комплексі є також особливі приміщення-кітніци, а в Дальніх печерах, навпроти входу в церкву Різдва Христового, зберігаються мироточиві голови угодників Божих, одна з яких належить священномученику Кліменту, Папі Римському.

Обидва комплекси Лаври мають по три підземні церкви. У Ближніх печерах створено храми на честь Введення Пресвятої Богородиці, преподобного Антонія та першого ігумена Печерського Варлаама. У Дальніх печерах — церкви на честь Різдва, Благовіщення Божої Матері та преподобного Феодосія Печерського. З XI ст. печерна обитель отримала у власність землю безпосередньо над келіями та стала центром розповсюдження християнства в Київській Русі. У XII ст. вона перетворилася на Лавру і довгий час відігравала роль культурного і релігійного центру Східної Європи.

«Зовнішнім поверхом» обителі стали Успенський собор (у 1943 році його було зруйновано; сучасний храм відбудували тільки в 90-х роках XX ст.),

Зовнішній вигляд Києво-Печерської Лаври нагадує казкову споруду

Офіційними засновниками Лаври вважаються чернець Антоній та один з його учнів, чернець Феодосій, які оселилися в печерах біля літньої княжої резиденції Берестово поблизу Києва.

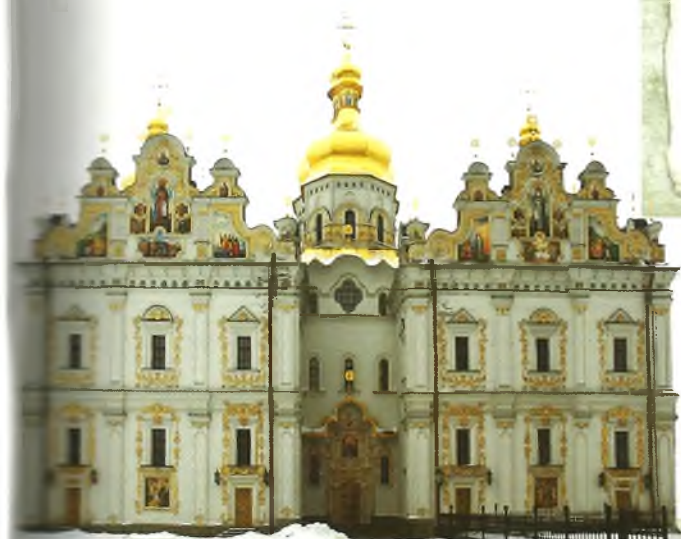
Троїцька надбрамна церква, Нікольська церква, господарчі споруди. Оборонні стіни, які в 1240 році зруйнували орди хана Батия, відбудували тільки в 1698–1701 рр. У 1731–1744 рр. монастирський комплекс доповнила найбільша в Україні дзвіниця (96,52 м), створена на кошти гетьмана І. Мазепи. У 1920 р. нова влада закрила Лавру і влаштувала в її приміщеннях Державну історичну бібліотеку України та великий музейний комплекс. Тільки з нагоди святкування 1000-ліття хрещення Русі віруючим повернули частину будівель старовинного комплексу, відкрили на території Лаври діючий чоловічий монастир. Зараз тут знаходяться також Київська духовна семінарія, Духовна академія та резиденція митрополита Української православної церкви.

Велична дзвіниця пам'ятає ще гетьмана Івана Мазепу

Фрагменти художнього оздоблення найдавнішої святині Київської Русі

На території Лаври знаходяться поховання багатьох видатних осіб свого часу: генерального судді українського війська В. Кочубея, легендарного полковника Івана Іскри, засновника Москви Юрія Долгорукого, Іллі Муромця, якого часто ототожнюють з билинним богатирем.

Стародавня обитель була центром літописання, в її стінах започатковувалася література держави, освітня справа. У Лаврі створювали свої шедеври найвідоміші літописці та письменники: автор «Повісті минулих літ» Нестор, Нікон, Сільвестр, Феодосій Печерський, Полікарп, Іаків Мних, лікар Агапіт. Там же жив знаменитий мозаїст і живописець Алімпій.

8 вересня 1773 року святість та чудотворність почаївського образу офіційно визнала католицька церква на чолі з Папою Климентом XIV.

СВЯТО-УСПЕНЬСЬКА ПОЧАЇВСЬКА ЛАВРА

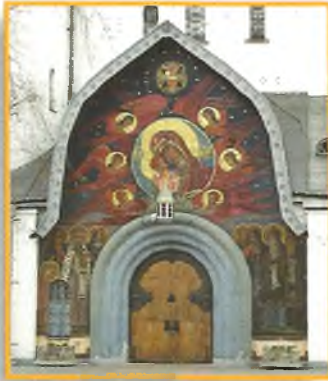
Ансамбль Свято-Успенської Почаївської лаври (XV–XIX ст.) складається з триярусного комплексу печер та підземних ходів (XIII–XVI ст.), Успенського собору (1771–1783 рр., архітектор Г. Гофман), Троїцького собору (1906 р., архітектор О. Щусев), дзвіниці (1861–1871 рр.), трапезної (XVII–XVIII ст.), корпусів келій. Існує переказ, за яким у 1240 році київські ченці, які рятувалися від орд хана Батия, побачили на Почаївській горі Діву Марію у вогняному стовпі. На місці, де вона стояла, лишився відбиток правої стопи Богородиці, з якого забило цілюще джерело. Монахи залипилися там, де бачили чудесне видіння. Протягом більше 400 років слід Богородиці лишався просто неба. Тільки в першій половині XVII ст. над ним побудували кам'яну церкву на честь Святої Трійці, а в 1771–1783 рр. польський магнат Микола Потоцький звів над святинєю новий величний собор Успіння Пресвятої Богородиці.

У монастирі, у Печерній церкві, зберігаються мощі преподобного Іова (Заліза) — ігумена монастиря (кінець XVI–початок XVII ст.), що уславився своїми зіченнями. Печерний храм тягнеться вздовж усього південного схилу Почаївської гори, його стіни прикрашені 52 картинами.

Світло проникає до церкви тільки з одного боку. Ще одна святиня обителі — старовинна ікона Божої Матері, яку в 1559 році подарував місцевій поміщиці Ганні Гойській грецький митрополит Неофіт. Через 30 років перед образом Богородиці прозрів сліпий від народження брат Гойської, і поміщиця перенесла ікону до Почаєва, де в 1597 році побудувала для ченців монастир при Успенській церкві.

Білосніжне диво лаврської дзвіниці змушує мимоволі затримувати подих.

Стіни Успенського собору щедро вкриті картинами, причому більшість зображених на них людей одягнуті в український національний одяг.

Загальна композиція Успенського собору Почаївської лаври (1771–1783) терасна. Аркади колон поділяють внутрішній простір собору на три частини, у стелях бокових коридорів зроблено круглі отвори, крізь які можна побачити три яруси хорів. Храм орієнтований на північ і має напрочуд гарну акустику. Головний фасад за католицькими традиціями прикрашений двома баштами. Троїцький собор побудовано в 1906–1911 рр. за проектом О. Шусева, який став також автором проекту іконостасу. Білий кубічний собор має одну главу та вежу із західного боку, його прикрашають пояс орнаменту з цегли та мозаїка.

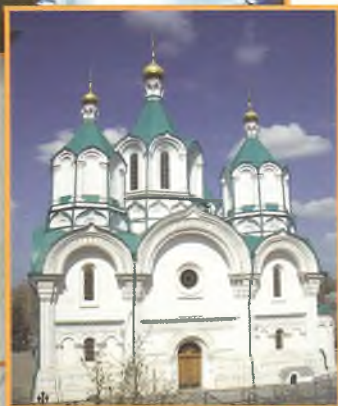
Тринадцять дзвонів монастиря чути на відстані 10 кілометрів. Один з них, відлитий у 1886 році, мав вагу 11,5 тонн. Лаврська дзвіниця (1861–1869) чотириповерхова, перший поверх має форму хреста, інші — чотирикутника. Кути поверхів прикрашені кам'яними стовпами, глава та хрест позолочені.

У 1834 році Почаївська обитель здобула статус лаври. Вона вважається найбільшою православною святинєю Західної України та другою в Україні після Києво-Печерської лаври.

Місце, де спочивають чудотворні моці преподобного Іова.

СВЯТОГОРСЬКИЙ СВЯТО-УСПЕНСЬКИЙ МОНАСТИР

На схили Сіверського Дінця монахи прийшли дуже давно. Хоч перші письмові згадки про Святогорський монастир датовані 1526 р., археологічні знахідки та стародавні печерні обителі на березі річки свідчать про те, що християнські поселення й монастир з'явилися тут ще до хрещення Русі.

Православні ченці з Києва рятувалися тут від орд Батия і Тамерлана, а братія з Почаївської лаври переселилася сюди після захоплення обителі уніатами. У XVI–XVII ст. монастир був за форпост на кордоні з татарським степом і католицькою Польщею. Пізніше Московське князівство розташувало тут свою сторожу. Аж до кінця XVII ст. ченці обителі мешкали виключно в печерах. Щоб дістатися верхівки скелі, треба пройти більше кілометра ходами, прорубленими в крейді понад тисячоліття тому! Тут є келії, підземна церква в горішньому ярусі, лабіринти ходів, трапезна, долішній печерний ярус, де розташувалася Олексіївська церква. А в самому серці крейдяної гори є церкви на честь преподобних затворників Антонія та Феодосія.

У 1788 році, після завоювання Криму, обитель втратила своє стратегічне значення і Катерина II подарувала її князю Г. Потьомкіну. Той швиденько перетворив стародавній духовний центр на власну дачу. Тільки в 1844 році нащадки князя, Енгельгардти, відновили обитель — першими мешканцями її стали 12 вихідців з Глинської пустині. У 1851 році над печерним монастирем виросла Покровська церква з дзвіницею на 8 дзвонів. Найбільший з них мав вагу 6354 кг. Через вісім років напроти храму

В Іпатіївському літописі згадується, що в 1111 р. на Святих горах християни зустрічали великого князя Володимира.

У печерах обителі знаходиться крейдяний стовп, на якому, за переказами, у 1525 році з'явився людям невеличкий нерукотворний образ Святого Миколая. Чудотворний образ зберігався в монастирі аж до 1922 року, а потім ченці заховали його в глибині гори. Відшукати ікону не вдалося їй досі. Ще однією святинєю монастиря є глава преподобного Іоанна Затворника Святогорського, яка зберігається в Свято-Успенському соборі обителі.

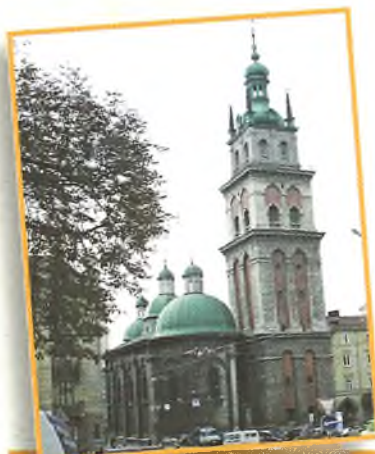
почали зводити величний Успенський собор 53 м заввишки і 42 м завдовжки. Святогорська обитель була тоді однією з найбільших у Російській імперії.

Статусу монастиря давня святиня знову набула в 1992 році. Після цього розпочалася робота з відбудови обителі — було відроджено навіть таку пам'ятку дерев'яного зодчества, як Всіхсвятський скит. Трикамерну Миколаївську церкву (XVI–XVII ст.) було зведено там, де провалилася частина верхівки печерної Успенської церкви. Щоб зробити споруду більш стрункою, майстри «нанизали» на восьмигранну основу храму восьмигранник меншого об'єму. Дві пірамідальні бані з невеличким барабаном і грушоподібною маківкою вінчають два вівтарі. Велику центральну вежу прикрашає декоративний орнамент із цегли. У березні 2004 року Святогорський чоловічий монастир здобув статус Лаври. Сьогодні в ньому живуть 120 ченців і послушників.

З приходом до влади більшовиків монастирський комплекс було розорено й частково зруйновано, а з часом поруч з ним встановлено пам'ятник революціонеру Артему. У 1922 році обитель стала будинком відпочинку. Успенський собор перетворився на Будинок культури, а Покровська церква — на водолікарню. Лише в 1980 р. старовинний архітектурний ансамбль було оголошено Державним історико-архітектурним заповідником.

АНСАМБЛЬ ЛЬВІВСЬКОГО БРАТСТВА

Ансамбль Львівського братства на Руській вулиці у Львові складається з церкви Успіння Богородиці, вежі-дзвіниці Корнякта та каплиці Трьох Святителів. Кожна з цих споруд — унікальний витвір мистецтва, зразок художньої довершеності. У їхній архітектурі поєдналися принципи ренесансного стилю з усталеними місцевими традиціями будівництва. Першою піднялася над містом квадратна чотиририрусна 65-метрова вежа (1572–1578), створена архітектором П. Барбоном.

Після завершення будівництва вежі Корнякта на Руській вулиці з'явилася нова каплиця Трьох Святителів (1578–1591), яка відіграла роль церкви. На жаль, її знищила страшна пожежа. Але в 1671 році один з членів Успенського братства О. Балабан власним коштом відбудував цю споруду з білого тесаного каменю. Каплиця прямокутна, її увінчують три ренесансні куполи на багатогранних барабанах. Інтер'єр прикрашають витончена кам'яна різьба,

Інтер'єр храму прикрашає живопис XVII–XVIII ст., тут збереглися іконостас 1773 року та унікальні ікони роботи Ф. Сеньковича та М. Петраховича, написані протягом 1630–1638 рр. Під час реставрації у середині XIX ст. церкву було оновлено і з'єднано з каплицею.

Кошти на будівництво вежі дав відомий меценат Львова Костянтин Корнякт. На його ж замовлення був відлитий найбільший на той час в Галичині дзвін «Кирило» діаметром у два метри. До речі, спочатку вежа Корнякта була триярусною. Але велика пожежа 1672 року значно пошкодила вежу, і коли в 1695 році Петро Бебер узявся відновити будівлю, він додав четвертий поверх і завершив його у бароковому стилі.

ліплення, оригінальний живопис, що імітує мозаїку.

А кам'яний різьблений портал каплиці є чи не найкращим зразком архітектурної пластики XVI–XVII ст. У 1591 році Успенське братство — громадська організація православних українських міщан — розпочало будівництво четвертої церкви на честь Успіння Богородиці за проектом відомих майстрів архітектури П. Римлянина, В. Капіноса та А. Прихильного. Будівництво тривало протягом 30 років. Освячував новий храм у 1631 році митрополит київський Петро Могила. У цій будівлі втілено традиційний тип українських

триглавих дерев'яних храмів.

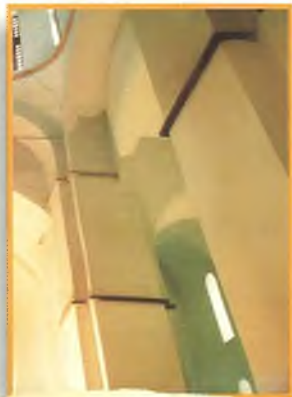
Стіни церкви прикрашають тосканські пілястри та доричний фриз, вирізьблений у камені. Вони дуже вдало сполучаються з вітражами, створеними в 1920–1930 рр. Петром Холодним.

Вежа Корнякта вважається однією з кращих будівель Європи того часу. На момент завершення будівництва вона була найвищою в Україні.

Успенська церква стала вже четвертим храмом на честь Успіння, збудованим на цьому місці. Перший з них з'явився у Львові ще за часів Галицько-Волинської держави і був знищений пожежею 1340 року. У 1421 році зведено на фундаменті давнього храму другу церкву Успіння — «з каменю та цегли». Вона згоріла в 1527 році, під час найстрашнішої пожежі за всю історію Львова. Тоді львівський єпископ Макарій Тучапський звернувся до всіх православних за підтримкою. Її надали молдавський правитель Олександр Лопушанин і його дружина Роксана. Подружжя в 1547–1559 рр. побудувало третю церкву Успіння, яка теж згоріла в 1571 році. До нас дійшло тільки зображення на печатці Ставронігійського братства кінця XVI ст.

Завдяки досконалості цегляного мурування, виконаного плінфою (широкою та обпаленою цеглою), оздобленню з вапняку і рельєфних орнаментів у так званому «звіриному стилі» собор справляє, з одного боку, враження надзвичайної міцї, а з іншого — витонченості.

БОРИСОГЛІБСЬКИЙ СОБОР У ЧЕРНІГОВІ

В Україні майже не збереглося пам'яток домонгольської епохи. Чи не єдині з них знаходяться в Чернігові. Це Спасо-Преображенський та Борисоглібський собори, Єлецький Успенський та Троїцько-Іллінський монастирі. Усі вони є мовчазними свідками далекої княжої доби. Найвиразнішим серед них є Борисоглібський собор, зведений коштом князя Давида-Гліба Святославича у 1120–1123 рр. на залишках кам'яної споруди XI ст. як княжа усипальниця. Цей собор є характерним зразком чернігівської архітектурної школи XII ст. За давньоруською традицією він хрестовобаневий, шестистовпний, увінчаний однією банею 25 м заввишки. Його фасади вирізняються великими площинами стін, що закінчуються різьбленням з білого каменю.

Інтер'єр храму був прикрашений чудовими фресками, а підлога — полив'яною плиткою, інкрустованою кольоровим камінням. Але фрескові композиції до наших днів майже не збереглися. Лише на віконному укосі північної стіни ледь проглядається фрагмент геометричного орнаменту однієї з фресок. Однак тут зберігся найцікавіший пам'ятник давнього Чернігова, його символ і талісман — білокам'яний рельєф, який зображує Чернігівського Звіра — фантастичну істоту з головою собаки, парою лап, пташиними крилами, лускоподібним тулубом і зміїним хвостом. Під час татаро-монгольського нашествя собор було пограбовано, а його покрівлю суттєво пошкоджено. Ще більшої шкоди він зазнав від пожежі 1611 року та польської інтервенції, внаслідок якої був перебудований у домініканський костел. У 1701 році неподалік від собору знайдено срібний язичницький ідол. За розпорядженням гетьмана І. Мазепи його було розплавлено і з того срібла (56 кг) за ескізом невідомого чернігівського художника в Германії відлито царські врата для іконостасу. На них зображені святі Борис і Гліб, чотири євангеліста, пророк Ісаїя, цар Давид, Божа Матір, архангел Гавриїл і Христос, який їх благословляє. Нижня частина врат прикрашена гербом гетьмана І. Мазепи. Цей безцінний шедевр мистецтва дійшов до нашого часу майже нешкодженним.

З Борисоглібським собором пов'язана діяльність таких видатних ієрархів православної церкви, як Лазар Баранович, святий Феодосій Углицький, Амвросій Дубневич, Феофан Ігнатович. Тож не дивно, що після смерті вони знайшли спочинок у його усипальниці.

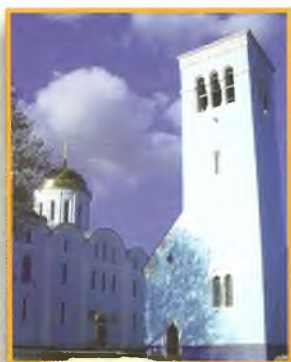
Зараз Борисоглібський собор є музеєм національно-історичного заповідника «Давній Чернігів» і Будинком хорового спадку, де відбуваються концерти духовної музики. Образ цього храму став символом міста. Розтиражований він і на пляшках відомого всій країні чернігівського пива.

Різне каміння у XII ст. використовували лише у трьох князівствах Київської Русі. Чернігівські барельєфи — кращі за всі і мають високу художню цінність.

Фрагмент порталу собору з барельєфом у «звіриному стилі», який поєднує казкове мереживо з фантастичними птахами та звірами-грифонами.

Білі, з легким бірюзовим відтінком високі стіни собору яскраво виділяються серед сучасних будівель міста, приваблюючи оригінальністю і досконалістю архітектурних форм, гармонією ліній. До храмового комплексу входить будинок із дзвіницею.

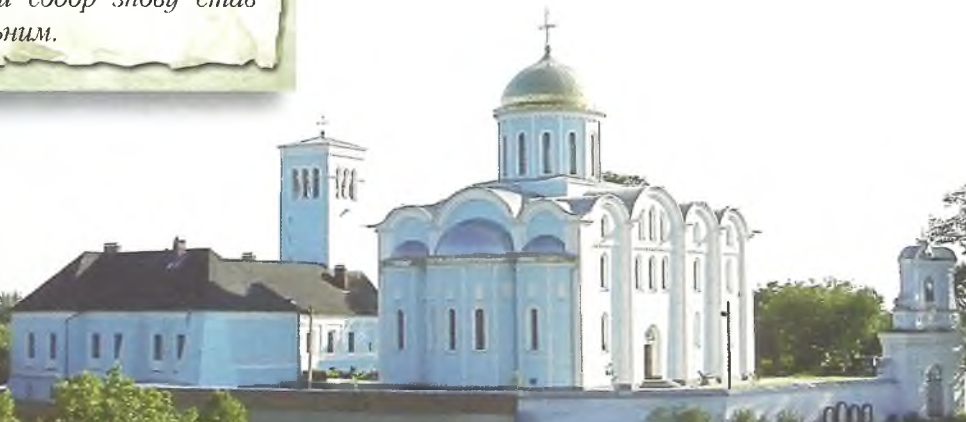
Собор ще кілька разів перебудовували, тому зараз він відрізняється від початкового варіанта. Довгий час собор був приходським храмом і лише з 1996 року, коли було відроджено Володимир-Волинську єпископську кафедру, Свято-Успенський собор знову став кафедральним.

СВЯТО-УСПЕНСЬКИЙ СОБОР У ВОЛОДИМИРІ-ВОЛИНСЬКОМУ

Цей величний кам'яний собор, розташований на пагорбі поруч із старовинними міськими валами Володимира-Волинського, — єдина пам'ятка давньоруського зодчества, що збереглася до наших днів. Собор збудовано в 1156–1160 рр. з волі князя Мстислава Ізяславича, правнука Володимира Мономаха, тому його ще називають Мстиславовим храмом. Будували його придніпровські майстри. За відомостями Никонівського літопису, у 1160 році собор було розписано й прикрашено «дивними святими і дорогими іконами, і книгами, і багатьма речами дивовижними, і священним посудом золотим і срібним з бісером, і камінням коштовним».

В історії храму було багато не лише радісних і урочистих подій, а й трагічних. У середині XIII ст. під час татаро-монгольського нашествия він зросився мученицькою кров'ю мешканців міста, які зачинилися в ньому, і був варварськи зруйнований. У XVI ст. його перебудували під костел і перетворили на центр насильницького окатоличення волинян. Але православна святиня, мабуть, не витримала такого знущання: частина її бані обвалилася

і собор став не придатним для богослужіння. Майже сто років простояв він у запустінні, перетворившись на склад для збереження хліба, сіна та дров. У 1886 році була створена спеціальна комісія, для дослідження руїн храму запросили відомих учених — професорів Володимира Антоновича та Адріана Прахова. За реставраційним проектом архітектора Г. Котова Свято-Успенський собор було відбудовано в первозданному візантійському вигляді. З 1900 р. у ньому відновлено богослужіння.

Сім п'ятих Української архітектури

Надвратна церква. Цей дивовижний витвір давньоруських зодчих — могутня бойова вежа, що завершувалася церквою Благовіщення, прикрашеною мозаїкою та фресками, — викликав захоплення сучасників і наводив жах на ворогів своєю неприступністю.

У 1648 році саме біля Золотих воріт кияни зустрічали гетьмана Б. Хмельницького після перемоги під Жовтими Водами.

ЗОЛОТІ ВОРОТА

Золоті ворота в Києві — одна з небагатьох пам'яток оборонного зодчества Київської Русі, що дійшла до нашого часу. Свою назву вони отримали начебто через схожість із константинопольськими. Золоті ворота були однією з трьох міських брам, споруджених за часів Ярослава Мудрого в 1017–1024 рр., і слугували головним в'їздом до Києва. На жаль, час не зберіг пам'ятку. Наприкінці XVII — на початку XVIII ст. перед брамою побудували земляні бастіони. У середині XVIII ст. руїни стародавніх Золотих воріт були засипані землею і поруч за проектом інженера Д. Дебоскета зведені нові. Знову кияни побачили стародавню пам'ятку в 1832 році, коли К. Лохвицький провів археологічні розкопки й відкрив залишки Золотих воріт. Після цього вони набули вигляду двох 8-метрових паралельних стін 25 і 13 м завдовжки. Під керівництвом В. І. Беретті рештки споруди зміцнили цегляними контрфорсами, а обидві частини брами скріпили металевими стяжками. У такому вигляді вона й збереглася до нашого часу. Протягом 1970–1982 рр. над брамою звели триярусний павільйон, який не лише захищав споруду від руйнування, а й відтворював її первісний вигляд, відновили відрізки валів, що примикали до вежі. Проте ця безцінна реліквія й зараз потребує реконструкції.

Золоті ворота — подарунок Я. Мудрого нащадкам.

РАТУША В БУЧАЧІ

Головною пам'яткою давнього міста Бучач, що на Тернопільщині, є ратуша, зведена в 1751 році на замовлення графа Миколи Потоцького за проектом львівського архітектора Б. Меретина. Ця двоярусна вежа 35 м заввишки виконана у стилі пізнього бароко.

Завдяки тонкому поєднанню скульптури й архітектури ратуша є неперевершеним витвором не тільки українського, а й європейського зодчества тих часів. Її прикрашають оригінальні

скульптури на сюжети з античної й біблійної міфології одного з кращих майстрів того часу Іоана Георга Пінзеля. Усі вони об'єднані однією темою — добрий, світлий початок перемагає темні сили. Достеменно не відомо, скільки фігур виготовив скульптор для магістрату — 17 чи 24. Кілька з них не пережили пожежі 1865 року, коли в місті згоріло 200 будинків, церква та синагога. З-поміж уцілілого виділяються статуї Геракла, Посейдона, Давида. На жаль, ця споруда, про яку згадується в кожному без винятку виданні, присвяченому українському бароко та архітектурі взагалі, зараз переживає не кращі часи. Незважаючи на проведення реставраційних робіт, через підйом ґрунтових вод унікальна будівля весь час підтоплюється. Така

ж загроза існує не лише для ратуші, а й для всього історичного центру Бучача — міста, унікальні архітектурні об'єкти якого створили йому справжній образ гігантського музею під відкритим небом.

Численні вертикальні розчленування будівлі дивною грою світлотіней додають ратуші легкості, стрункості й динамічності. Споруда чудово гармоніє з навколишнім ландшафтом і з усіх боків відкрита для огляду.

БАШТА КОРНЯКТА У ЛЬВОВІ

У Львові майже кожний будинок, кожна споруда — пам'ятка архітектури. Але особливо цікава своєю історією знаменита башта Корнякта з Успенського храмового ансамблю. Величчю, досконалістю й красою форм вона не поступається найвідомішим архітектурним перлинам Європи.

Вежу-дзвіницю почали будувати ще в 1564 році на замовлення львівського патриція Давида Тома Русина і, власне, його коштом. Будівництво тривало чотири роки, башта вже досягла величезної висоти, але раптом обвалилася. Побачивши мрію свого життя в руїнах, Давид від горя захворів і помер. Але його справу довершив знаменитий львівський меценат, купець, грек за походженням Костянтин Корнякт (1517–1603), який левову частку свого багатства використав на спорудження найвеличніших архітектурних пам'яток Львова. Він доручив будівництво башти італійському архітектору П. Барбону, який закінчив його в 1578 році. На вежі повісили величезний дзвін, названий «Кирилом», вилитий на замовлення купця львівським майстром Полянським. Діаметр дзвону — 2 м. Своїми розмірами він перевищував усі тогочасні дзвони в державі. Цей дзвін сповіщав про напади ворогів, пожежі, стихійні лиха та про смерть найвизначніших львів'ян. Так тривало аж до шведської навали, а потім на місце «Кирила» почепили інший дзвін.

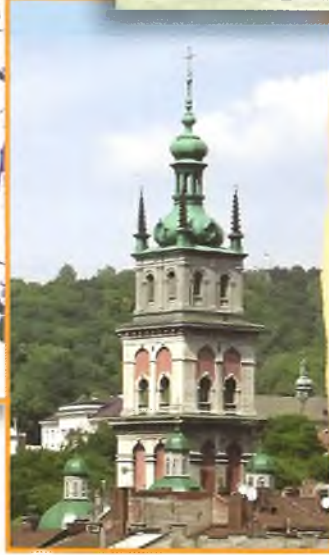
Триярусна вежа 65 м заввишки із шатровим закінченням стала найвищою на той час спорудою не тільки в місті, а й в усій Україні! Знавці визнали її за найкращу на всій північно-східній частині Європи.

Знаменита башта Корнякта з Успенського храмового ансамблю, величчю, досконалістю й красою форм не поступається найвідомішим архітектурним перлинам Європи.

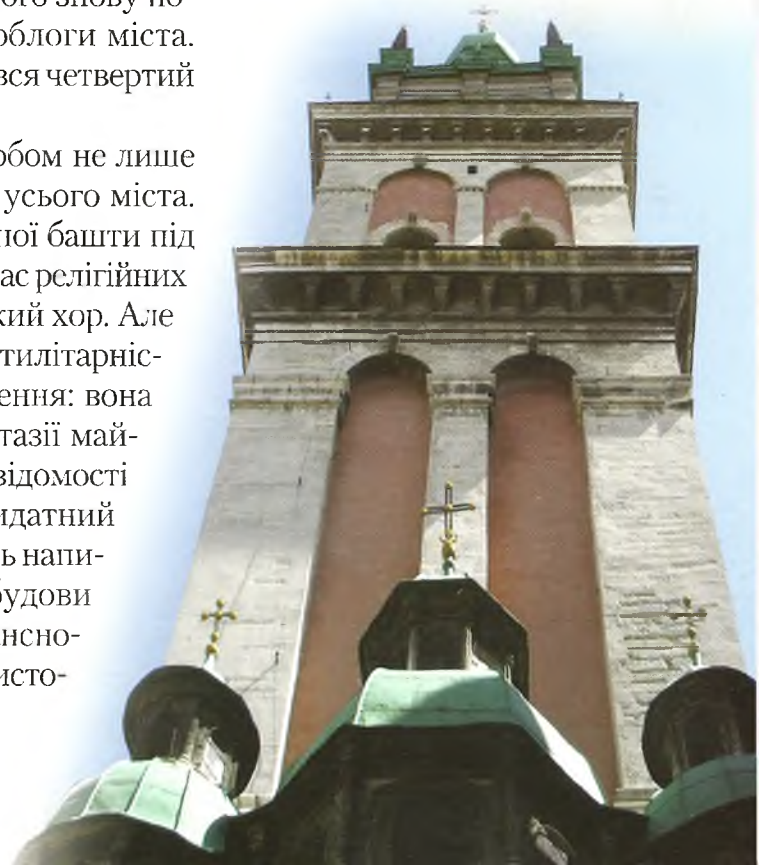
Подіють, що під час битви зі шведами, які взяли в облогу Львів, лучник з башти Корнякта збив шапку з голови короля Карла XII!

Квадратну вежу-дзвіницю змуровано з ламаного каменю. Струнка багатометрова будівля розділена поясами на чотири яруси, які чим вище вгору зменшуються. Кожний ярус закінчується карнизом і фризом. Головним мотивом архітектурного розчленування стін є так звані «сліпі» арки. Вежа вражає гармонією пропорцій, що ґрунтується на принципі золотого перетину.

У різні часи ця унікальна споруда зазнала чимало руйнувань: під час пожежі 1616 року розтопився її олов'яно-свинцевий дах, а в 1672 році його знову пошкодила турецька артилерія під час облоги міста. Після відбудови в 1695 році у вежі з'явився четвертий поверх з бароковим оформленням.

Вежа Корнякта стала своєрідним гербом не лише львівського Успенського братства, а й усього міста. Вона відіграла роль дзвіниці, оборонної башти під час облоги, спостережного пункту, а під час релігійних свят тут грала капела і виступав братський хор. Але фахівці вважають, що ця споруда, поза утилітарністю її призначення, набула нового значення: вона ніби втілювала розкутість творчої фантазії майстрів, зумовлену пробудженням самосвідомості української громади міста. Недарма видатний вчений, архітектор В. Січинський колись написав про башту Корнякта: «Після цієї будови ніякий інший архітектурний твір ренесансного Львова не може похвалитися такою чистотою й вишуканою простотою форм».

Будівля Одеського театру опери та балету виконано в стилі віденського бароко, який був основним в європейському мистецтві з кінця XVI і до середини XVIII ст.

Над фасадом знаходиться скульптурна композиція, що зображує покровительку мистецтва Мельпомену.

ОПЕРНИЙ ТЕАТР В ОДЕСІ

Будівля Одеського академічного театру опери та балету є однією з визначних споруд Європи. Як архітектурний шедевр вона не поступається Віденській опері. До того ж витончений внутрішній інтер'єр у стилі віденського бароко, змішаного з елементами італійського Ренесансу і французького рококо, скульптурні групи, узяті з грецької міфології, ліпні прикраси, штукатурка і фрески разом з червоним оксамитом стільців і лож створюють у ній неповторну святкову атмосферу. Вже понад сто років ця прекрасна будівля є гордістю одеситів, одним з архітектурних символів міста. Театр був зведений у 1884–1887 рр. за проектом відомих віденських архітекторів Г. Гельмера і Ф. Фельнера. Їхнє архітектурне бюро мало солідну репутацію в галузі театрального будівництва: за свою майже півстолітню діяльність воно спроектувало, за різними оцінками, майже 50 театральних будівель, зокрема в Парижі, Софії, Берліні, Будапешті. Але Одеський театр без перебільшення став кращим творінням цих майстрів. Найкрасивіша частина споруди — зал для глядачів, для якого обрано стиль французького рококо. В основу композиції стелі покладено чотири картини художника Лефлера у вигляді медальйонів. На них зображені сцени з творів Шекспіра. У залі й на всіх ярусах багато різноманітного ліплення, оригінальних світильників, канделябрів, орнаментів і бронзових інкрустацій. Завісу театру створив відомий театральний художник А. Головін.

У залі Одеської опери неперевершена акустика. Вона дозволяє доносити зі сцени в будь-який куточок залу навіть шепіт. Секрет криється в тому, що зал обшитий звичайним очеретом, поверх якого накладено штукатурку. За допомогою очерету зроблено й ліпнину. Ця своєрідна «арматура» робить її надзвичайно легкою. У цьому театрі диригували П. Чайковський, М. Римський-Корсаков, О. Глазунов; співали Ф. Шаляпін, М. Фігнер, Л. Собінов, М. Баттістіні; танцювали А. Павлова, Г. Уланова, О. Лепешинська; грали М. Заньковецька, В. Комісаржевська, С. Бернар.

ПОТЬОМКІНСЬКІ СХОДИ В ОДЕСІ

У різні часи знамениті одеські сходи називалися по-різному — Гігантські, Бульварні, Рішельєвські, Великі міські, Потьомкінські. До речі, останню свою назву вони отримали не через те, що їхніми східцями крокував фаворит Катерини II Григорій Потьомкін. І не тому, що екіпаж повсталого крейсера «Броненосець Потьомкін» у 1905 році обороняв місто. «Хрещеним» сходов став кінорежисер Сергій Ейзенштейн, який зняв на них кадри славетного фільму про повстання на броненосці, що увійшли до золотого фонду світового кіно. Сьогодні мало хто знає, що «восьме диво світу», як називають сходи самі одесити, з'явилося як подарунок генерал-губернатора Новоросійського краю князя Михайла Воронцова місцевим вельможам, а особливо своїй чарівній, неймовірно вродливій дружині Єлизаветі Ксаверіївні. Адже в середині 30-х років XIX ст. Приморський бульвар був забудований розкішними особняками родовитої знаті. Вікна їхніх палаців виходили на море, але потрапити до нього можна було лише спустившись крутими стрімкими схилами. І тому вирішено було побудувати сходи. Спроекували їх архітектори Франц Боффо та Авраам Мельников. Воронцов узяв новобудову під особистий контроль і наказав «грошей на будівництво не шкодувати». На нього дійсно було використано просто фантастичну для того часу суму — 800 000 рублів! Будівництво цієї дуже складної архітектурної та інженерної споруди завершилося лише через 10 років. Сьогодні про технічний стан візитної картки Одеси фахівці говорять дуже обережно. Адже за 170 років сходи жодного разу капітально не ремонтувалися. У вересні 2008 року вперше за весь час існування Потьомкінські сходи були ретельно вимиті з порошком і щітками. Отже, тепер вони виблискують чистотою. Щорічно в Одесі проводиться забіг «Угору Потьомкінськими сходами». Рекорд змагання становить 22,8 с.

У 2004 році європейська комісія з архітекторів, істориків і мистецтвознавців визначила перелік найкрасивіших сходів Європи. Легендарні Потьомкінські сходи в Одесі, що поєднують центр міста з гаванню, зайняли в престижному європейському рейтингу шосту позицію.

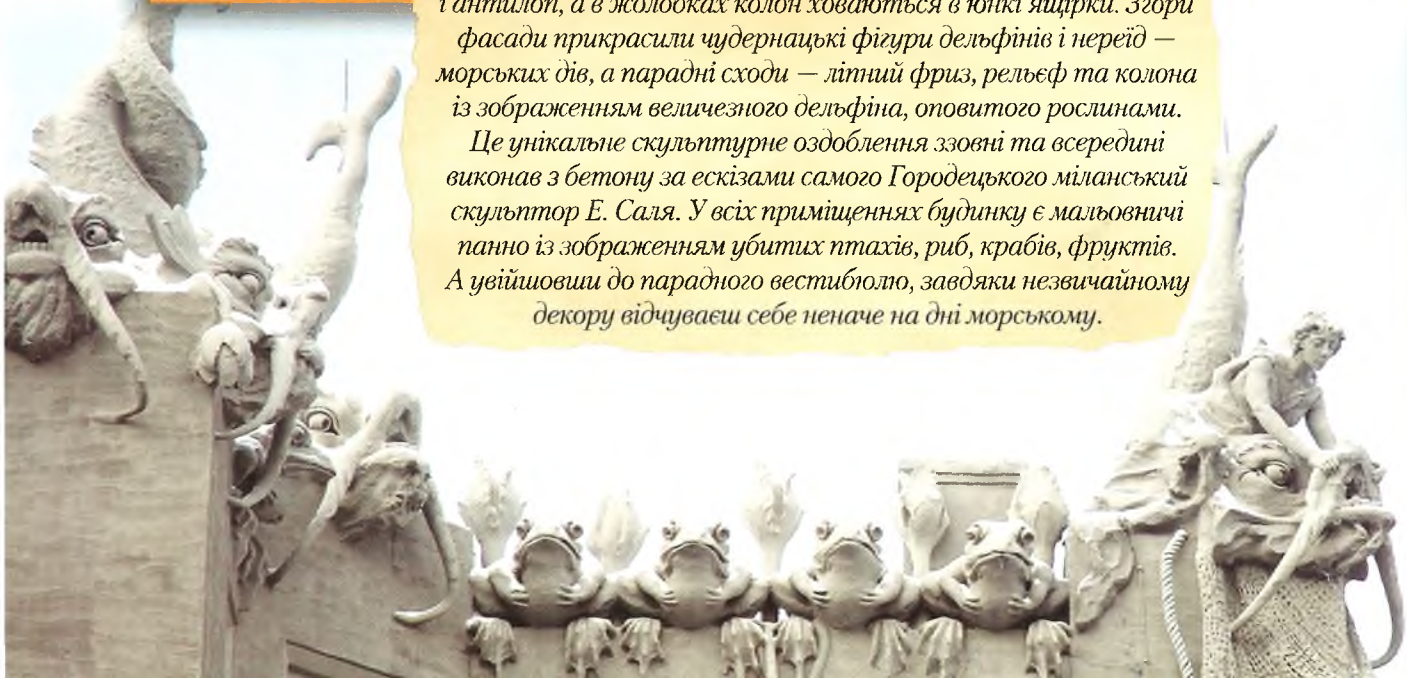

«БУДИНОК З ХИМЕРАМИ»

У центрі Києва височить найдивовижніша у світі житлова будівля, так званий «Будинок з химерами», що з'явився у 1902 році. Із самого початку свого існування цей незвичайний будинок оповитий легендами. За однією з них, донька архітектора В. Городецького, який є автором цього витвору, втопилася чи то через нещасливе кохання, чи то з якихось інших причин. Зрештою, убитий горем батько нібито побудував на честь неї цей будинок, оздоблення якого мало б символізувати підводне царство. Однак насправді відомо, що донька архітектора пережила його на 30 років. Хоча певна частка правди в цій історії є, бо незадовго до появи будинку, втопилася донька Меринга, господаря ділянки, яку придбав під забудову Городецький. Інша легенда стверджує, що будинок був зведений архітектором, аби виграти парі з інженером О. Кобелевим, який уважав, що на такому крутому схилі нічого побудувати неможливо... Проте, як там було насправді, достеменно не відомо. Натомість є реальні факти, які не менш цікаві, ніж легенди. Зокрема, «Будинок з химерами» був першою будівлею в Києві, зведеною з використанням бетону. Цікаво й те, що він одночасно має три (з боку Банкової) і шість (з боку площі І. Франка)

Розкішні фасади прикрашено скульптурами звірів і химерами, у стіни вмуровані бетонні голови носорогів і слонів, крокодилів і антилоп, а в жолобках колон ховаються в'юнки ящірки. Згори фасади прикрасили чудернацькі фігури дельфінів і переїд — морських дів, а парадні сходи — літний фриз, рельєф та колона із зображенням величезного дельфіна, оповитого рослинами.

Це унікальне скульптурне оздоблення ззовні та всередині виконав з бетону за ескізами самого Городецького міланський скульптор Е. Сая. У всіх приміщеннях будинку є мальовничі панно із зображенням убитих птахів, риб, крабів, фруктів. А увійшовши до парадного вестибюлю, завдяки незвичайному декору відчуваєш себе неначе на дні морському.

поверхів. Аби будівля міцно стояла на крутоярі, довелося загнати в ґрунт на п'ятиметрову глибину більше 50-ти буронабивних свай.

Чудернацький вигляд будинку можна пояснити творчою фантазією В. Городецького, який був неперсичною особистістю і міг вигадати все що завгодно. Як завзятий мисливець, він, можливо, втілював у споруді свої враження та мрії про африканську савану. А її різноповерховий рівень пояснюється, напевне, тим, що вона була зведена на косогорі. До революції архітектор сам мешкав у тому домі, а частину його здавав в оренду. Після революції «Будинок з химерами» був звичайною комуналкою, згодом — лікарнею ЦК КПУ. Зараз — це Мала резиденція Президента України.

Кожного разу, проходячи повз «Будинок з химерами», мимоволі зупиняєш на ньому погляд. І не лише тому, що за прикметою, якщо знайти серед його скульптур русалку або крокодила, обов'язково пощастить. І не через те, що ця будівля не має аналогів у світі. А, мабуть, тому, що, як кажуть кияни, тільки відвідавши цей знаменитий будинок можна, хоча б трохи, зрозуміти містичну й загадкову душу Києва.

Розписом будівлі та оформленням інтер'єрів займалися віденські художники К. Йобст і Й. Кляйн, чеський художник К. Свобода, буковинські митці Е. Бучевський і Є. Максимович.

РЕЗИДЕНЦІЯ БУКОВИНСЬКИХ МИТРОПОЛИТІВ У ЧЕРНІВЦЯХ

Колишню резиденцію буковинських митрополитів (нині там розташовується головний корпус Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича) називають серцем Чернівців. Будівництво цього величезного комплексу розпочалося в 1864 році, коли Буковина ще входила до складу Австро-Угорщини. Автором проекту резиденції був відомий чеський архітектор Й. Главка (1831–1908), а вартість її зведення (через використання унікальних матеріалів і технологій) становила астрономічну суму — 1 830 000 золотих флоринів. Будівництво стало для міста подією виняткового значення і тривало майже 18 років. На жаль, час не пощадив унікальної споруди. Синодальний зал (тепер — Мармуровий), один з найкрасивіших у тодішній Європі, був знищений пожежею в 1944 році. Проте вцілів зал засідань Священного синоду, відомий як Червоний зал. У ньому і досі збере-

глися старовинний паркет, що виграє відтінками дуба, липи й червоного буку, та різьблена стеля, схожа на розписи великодніх писанок. А з усіх вікон видно різноманітні вежі й шпилі, куполи й фігурні карнизи, прекрасні багатоступінчасті фронтони й дахи, прикрашені орнаментом із глазурованої черепиці восьми кольорів.

У центрі Семінарського корпусу дивом збереглася велична церква Трьох Святителів.

Сим Разкобух Палауит

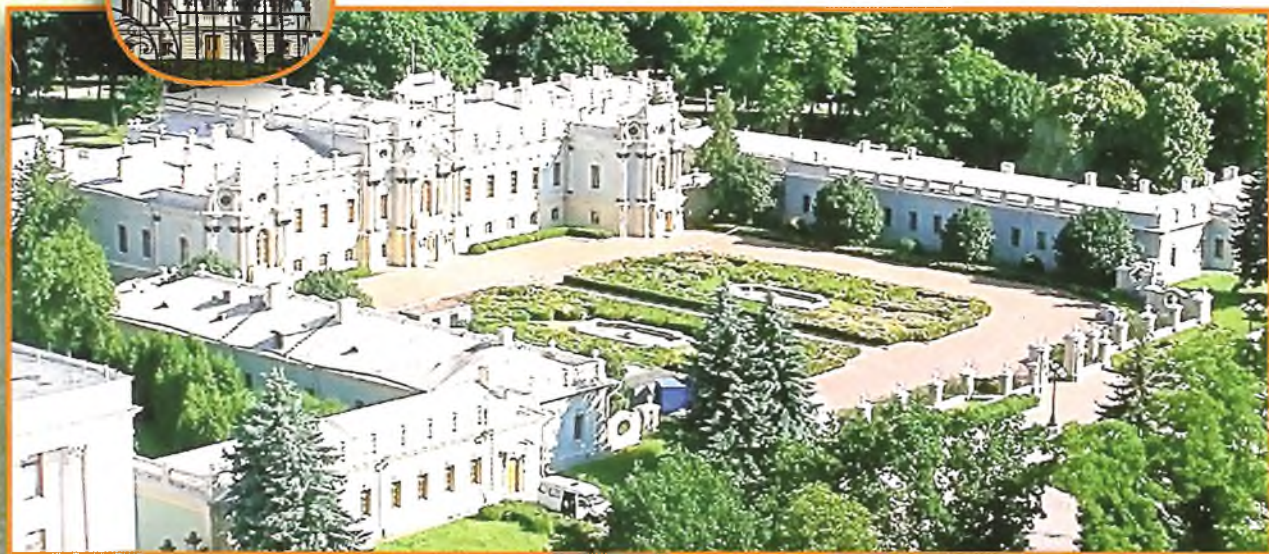

МАРІЇНСЬКИЙ ПАЛАЦ У КИЄВІ

В одному з наймальовничіших місць Києва, у старому придніпровському парку розташований Маріїнський палац — перлина архітектури міста. Він був зведений у середині XVIII ст. за проектом архітектора Б. Растреллі на замовлення імператриці Єлизавети, яка, відвідавши Київ у 1744 році, сама вибрала місце під будівництво. Спорудженням палацу керував видатний російський зодчий І. Мічурін. Разом з ним на будівництві працювали архітектори М. Васильєв, М. Сальников, П. Нейолов, Я. Трубішков, Т. Невський, майстри «цегляної і черепичної справи» А. Демарку, К. Пеллі, Й.-А. Гофмейстер.

В одному з наймальовничіших місць Києва, у старому придніпровському парку, розташований Маріїнський палац — перлина архітектури міста. Він був зведений у середині XVIII ст. за проектом архітектора Б. Растреллі.

З вестибюля палацу ведуть мармурові сходи, укриті темночервоним килимом, що підкреслює атмосферу особливої урочистості. У центральній частині будівлі міститься великий Білий зал, з'єднаний з вестибюлем високими арочними прорізами. З двох боків до нього приєднуються Зелена вітальня та бенкетний зал. Центральну частину палацу пронизує анфілада невеликих затишних залів. Інтер'єри кожного з них мають свій неповторний вигляд завдяки колірному вирішенню. Колорит Білого та бенкетного залів, Зеленої та Блакитної віталень побудований на домінуючій ролі одного кольору. Решта приміщень оформлена у складних і несподіваних поєднаннях кольорів.

Протягом своєї історії палац зазнав чимало пожеж і неодноразово перебудовувався. Найзначнішу реконструкцію було здійснено в 1868–1870 рр. після великої пожежі, що знищила весь другий поверх, який на той час був дерев'яним, та всі парадні приміщення. Після того було надбудовано цегляний поверх, фасади насичено новими пластичними деталями, а інтер'єри зазнали впливу популярного на той час неокласицизму, щоправда з елементами

бароко та відродження. До 1917 року палац був резиденцією царської родини. У період подорожі Україною тут зупинялась імператриця Катерина II, полководець М. Голенищев-Кутузов і герой Вітчизняної війни 1812 року М. Раєвський. Після перемоги більшовиків будівлю використовували для військових та громадських потреб: в архівах ще й досі зберігаються фотографії, на яких видно кулемети на сходах палацу. Під час Другої світової війни у будівлю влучила бомба і зруйнувала її центральну частину. Але протягом 1945–1949 рр. палац вкотре відбудували. Відбудовчий процес очолив архітектор П. Альошин.

У наш час Маріїнський палац майже закритий для відвідувачів. Тепер ця історична споруда презентує нашу країну у світі як державна резиденція Президента України. Тут проходять урочисті прийоми, вручення почесних нагород, саміти й зустрічі офіційних делегацій на найвищому рівні.

Головний фасад Маріїнського палацу «дивиться» на Маріїнський парк, закладений у 1874 році в пейзажному стилі. Алеї його — звивисті, наче «вписані» в ландшафт. На протилежному боці від палацу — Міський (Царський) сад, закладений у 1743 році на основі старовинного Регулярного саду (заснованого ще Петром I). Його стиль — класичний. Це мережа прямих алей, що перетинаються під прямим кутком.

Качанівка — найбільший штучний парк на території України. Його площа складає майже 400 га, з них 133 га — озера та ставки.

ПАЛАЦ У КАЧАНІВЦІ

На півдні Чернігівської області, серед мальовничих лісів та полів, на берегах чарівної річки Смош розташована славетна Качанівка — найбільший штучний парк на території України. Його площа складає майже 400 га, з них 133 га — озера та ставки. Чудовий парк утворюють 50 км алей, паркові мости, овіяні легендами Гірки Кохання і Вірності. Але головною його прикрасою є білосніжний двоповерховий палац, альтанка М. Глинки на березі Майорського ставу, де він уперше виконав оперу «Руслан і Людмила», загадкові «Романтичні» руїни на березі Великого ставу, амфітеатр і Георгіївська церква. Качанівська садиба має надзвичайно цікаву, глибоку і, на жаль, часом трагічну історію. Качанівку було засновано в 1770-х роках. На сьогодні вона єдина з-поміж українських садиб збереглася в комплексі. Першим її власником був Ф. Болгарин. У нього садибу купив придворний співак Ф. Коченовський, від прізвища якого і походить назва маєтку. У різні роки Качанівкою володіли генерал-фельдмаршал граф П. Рум'янцев-Задунайський, славетний колекціонер В. Тарновський-молодший, цукрозаводчики Харитоненки, князі Урусови та ін.

Другий будівельний період садиба пережила в 1808–1824 рр. Було розширено її територію, палац перебудовано в стилі російського класицизму, закладено пейзажний парк. Свого розквіту Качанівка досягала в XIX ст., коли належала родині відомих вітчизняних меценатів Тарновських. Тоді в садибі побувало багато славетних митців, учених, громадських і культурних діячів: М. Ге, М. Глинка, М. Гоголь, Т. Шевченко, І. Рєпін, М. Врубель, брати К. і В. Маковські, Д. Яворницький.

Пік розквіту Качанівки припав на період господарювання Василя Гарновського-молодшого (1837–1899). Цей відомий громадський діяч, фанатичний колекціонер українських старожитностей, щедрий меценат і палкий патріот перетворив маєток у справжню архітектурно-художню перлину.

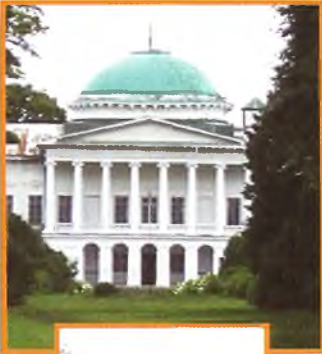
А от ХХ ст. було для Качанівки суцільно жахливим. Після 1917 року в садибі містилися різні заклади — дитяча комуна, санаторії тощо. Унаслідок недбалого господарювання частина будівель ансамблю не збереглася, значною мірою було втрачено декор інтер'єрів, спотворено ландшафтний парк. Проте величезним дивом Качанівка вціліла від повного знищення. Нині навіть те, що збереглося, визнається найкращим зразком палацової садибної архітектури кінця XVIII–XIX ст. і тому приваблює велику кількість відвідувачів.

У цій садибі в 30–80-х роках XIX ст. перебували: М.В.Гоголь, М.І.Глінка, Л.М.Женчужников, Т.Г.Шевченко, Марко Вовчок, І.Ю.Репін, К.Є.Маковський, В.Є.Маковський, М.М.Ге, М.О.Врубель, М.С.Щепкін.

Палацовий ансамбль будувався протягом 150 років — за цей час його неодноразово перебудовували. Розкішний палац у романтичному стилі був споруджений у 1771 році українським зодчим М. Мосцепановим за проектом російського архітектора К. Бланка. У ньому збереглися стилістичні форми класицизму з деякими елементами доби історизму. Будівля цегляна, проте другий поверх дерев'яний, обмурований цеглою. В опорядженні інтер'єрів палацу використано червоне дерево, дуб, природний і штучний мармур, поліхромну метлаську плитку, кольорове скло.

ПАЛАЦ ГАЛАГАНІВ У СОКИРИНЦЯХ

«Українським Парнасом» називали сучасники маєток козацьких полковників і меценатів Галаганів у селі Сокиринці на Чернігівщині. Це родове гніздо відомого козацько-старшинського роду збереглося до нашого часу — воно є яскравим зразком палацо-маєткової архітектури Лівобережної України кінця XVIII — початку XIX ст. Палац був заснований Павлом Галаганом (1793–1834) і будувався з 1824 по 1831 роки. Ламсдорфи-Галагани були одним з відомих і багатих дворянських родів. Вони товаришували з Тарновськими, маєток яких — знаменита Качанівка — був за кілька десятків кілометрів.

Планування та проектування ансамблю в Сокиринцях належить П. Дубровському (1783–1850), учневі Джиллярді. Разом зі знатним австрійським ученим-садівником В. Бістерфельдом вони створили цю видатну пам'ятку української архітектури і паркобудівничого мистецтва. Витончений білосніжний палац був зведений у стилі ампір. У цій мурованій двоповерховій, з великим декоративним куполом у центрі і восьмиколонним портиком будівлі налічувалося 60 кімнат, сполучених між собою здебільшого за анфіладною системою. Палац доповнюють два флігелі по боках, які з'єднуються з ним одноповерховими критими переходами. Інтер'єри палацу були оформлені за часів перебування в ньому Галаганів-Ламсдорфів. Основу інтер'єрів складала колекція зі старовинних меблів, виготовлених на замовлення за кордоном, витонченого фарфорового та срібного посуду, коштовної зброї, чудових творів західноєвропейського та вітчизняного

мистецтва, декоративних тканин, французьких шпалер, започаткована засновником роду Гнатом Галаганом. Завдяки Григорію Галагану (1819–1888), який був визначним меценатом, що сприяв виданню книг з історії та етнографії України, садиба перетворилася на культурний осередок Чернігівщини. Вона мала велику етнографічну та художню фамільну колекцію, що стала основою для заснування Чернігівського художнього музею, а також кріпацький театр і хор. Тому в ній залюбки збиралися представники української інтелігенції та просвітництва.

Навколо палацу — ландшафтний парк площею 427 га з озерами, парковими спорудами і скульптурами, який є справжньою пам'яткою садово-паркового мистецтва минулого. Тут побудовано чудову круглу ротонду, яка складається з восьми колон. Неподалік від неї — алея гігантських туй, пам'ятник Остапові Вересаю — славетному сліпому лірнику і кобзарю, який народився неподалік Сокиринець, а ще антична альтанка й готичний місток у гушавині парку. Свого часу Сокиринці відвідували Т. Шевченко, Л. Жемчужников, який написав тут кілька картин, композитор М. Лисенко, який записував думи й пісні О. Вересаю.

Зараз у садибі Галаганів розміщується сільськогосподарський технікум. Біля неї розташовані спортивні снаряди. Мармурові богині, що прикрашають сходи до палацу, — вічні судді всіх місцевих футбольних матчів, які проходять саме у богинь перед очима. У вихідні тут кружляють екскурсії та приїжджають весільні компанії з усієї області. І це не дивно, адже ліпшого місця, ніж розкішний Сокиринецький палац, складно знайти навіть у самому Чернігові.

Кобзарські традиції живуть у Сокиринцях і сьогодні. Тут, у підніжжя пам'ятника сліпому кобзарю, відбувається Всеукраїнський фестиваль кобзарського мистецтва «Вересаєве свято».

ВОРОНЦОВСЬКИЙ ПАЛАЦ В АЛУПЦІ

Той, хто відвідав знаменитий Воронцовський палац в Алупці, ніколи не забуде цього рукотворного дива, башточки й зубці якого немов повторюють контур фантастичного замку природи — гори Ай-Петрі. Цей монументальний і водночас вишуканий палац так вписався в алупкинські скелі, вічнозелену рослинність і гірську грядку, що здається, ніби все це народилося одночасно — як єдиний довершений ансамбль.

Автором проекту палацу був Е. Блор (1789–1879), придворний архітектор англійської королеви Вікторії, один із творців Букингемського палацу в Лондоні й замку В. Скотта в Шотландії. Зведений у 1828–1848 рр., Воронцовський палац вважається кращим витвором майстра. Матеріалом для його будівництва був місцевий камінь — діабаз — зеленувато-сірий, красивий і міцний. Палац спроектовано у стилі пізньої англійської готики, органічно сполученої зі східною архітектурою. Західний фасад сприймається як європейський середньовічний замок з високими баштами, вузькими бійницями, міцними кріпосними стінами.

Північний фасад, з вертикальними виступами, великими вікнами-еркерами, — зразок англійської тюдорівської архітектури XVI ст., в якому гармонійно поєднуються елементи готики й архітектури епохи Відродження. Різноманітність численних башт і башточок, різьблених карнизів, куполів, шпилів, ажурних балюстрад, сходів, палацових інтер'єрів створюють романтичний антураж майже для будь-якого сюжету з історичної епохи. Недарма кінематографісти часто знімають тут історичні й казкові фільми, екранізують Шекспіра і Стівенсона. Повернутий до моря південний фасад палацу виконаний у маври-

Побудований в епоху романтизму як літня резиденція генерал-губернатора Новоросійського краю графа Воронцова, палац вражає яскравою своєрідністю архітектурних форм. Оригінальне планування, цікаве оформлення кожного з корпусів, оздоблення внутрішніх приміщень — усе це зробило його центром культурного життя на Південному березі Криму.

танському стилі. Перед фасадом розташована «Лєвова тераса», від якої спускаються монументальні сходи з трьома парами лєвів з білого каррарського мармуру, виконаних італійським скульптором Д. Боннані. Перед палацом розташовані два партери з мармуровими фонтанами в центрі кожного. У зеленому коридорі з витких рослин — «Фонтан сліз» — копія знаменитого фонтану, що в Бахчисараї.

Усі будівлі палацу налічують близько 150 кімнат. Більшість з них мають панелі, двері та стелі з мореного дубу і каміни з полірованого діабазу, виконані в готичному стилі. Інтер'єр кімнат доповнюють меблі з горіха, дуба та червоного дерева. У зимовому саді, чудовій Блакитній вітальні та на терасах порталу південного фасаду зібрані скульптурні зображення сім'ї Воронцових, копії скульптур античних богів і філософів. Зали прикрашають полотна європейських і російських живописців. Палац доповнює парк, у якому налічується близько 200 екзотичних деревинно-чагарникових видів рослин. Численні алеї, каскади, струмки, нагромадження скель сприймаються тут як фантазія природи, а не результат копіткої праці.

Алуткинський палац як музей уперше був відкритий у 1921 році, а під час Ялтинської конференції (1945) тут розмістилася делегація Великобританії на чолі з У. Черчиллем. До 1956 року палац використовувався як державна дача, а потім знову став музеєм.

БАХЧИСАРАЙСЬКИЙ ПАЛАЦ

Бахчисарайський палац — «Хан-Сарай» — одна з найцікавіших і найоригінальніших споруд Криму. Цю легку, витончену, зовсім позбавлену монументальності споруду нерідко називають земним втіленням райського саду. І не тільки тому, що тут, як піде, відчувається атмосфера якогось благословенного спокою та ідилічної самоти. Палац і насправді віддавна оточують пишні сади. Саме вони й дали назву не лише йому, а й місту (у перекладі з кримськотатарської «Бахчисарай» — палац-сад).

У споруді відображено всі етапи розвитку кримської архітектури XVI–XVIII ст. Незважаючи на численні пізніші перебудови, вона донесла до наших днів відгуки далекої минувшини. На головний двір праворуч виходять головний палац і висока дерев'яна «Соколина вежа». Ліворуч — велика соборна мечеть Хан-Джамі.

Ханський палац — то ціле місто в мініатюрі, що являє собою складний комплекс будівель найрізноманітнішого призначення. Донині тут збереглися дві мечеті (Велика та Мала), будинок муфтія, будівлі офіційного призначення, житлові приміщення для ханів, пошту й охорони, гарем, дві брами, вежа, лазні, кухонний двір, стайні, шість внутрішніх двориків, чотирнадцять фонтанів різних часів. Головний корпус Бахчисарайського палацу складається з групи споруд, з'єднаних між собою переходами. На другому

Ханський палац — то ціле місто в мініатюрі, що являє собою складний комплекс будівель найрізноманітнішого призначення.

Хан-Джамі — найвеличніша споруда палацового комплексу. Її масивна прямокутна кам'яна будівля, крита чотирьохскатним черепичним дахом, витягнута з півночі на південь. По боках її прикрашають два витончених пишно орнаментованих мінарети: їхні тонкі десятигранні баиточки складено з ретельно обтесаних кам'яних плит. За мечеттю видно стіну ханського кладовища, над якою височать куполи двох мавзолеїв (дюрбе).

поверсі багато кімнат, прикрашених різьбленням та розписами — посольський зал, парадні покої, «Золотий кабінет».

З головного приміщення палацу — Дивану (зал ханської ради) — можна потрапити до фонтанного дворику, де розміщені літня альтанка з чудовим фонтаном посередині та невелика мечеть. Тут же знаходяться два фонтани у вигляді мармурових плит, звідки стікає вода: «Золотий фонтан» (Магзуб) і славетний «Фонтан сліз» (Сельсе-біль), збудований іранським майстром Омером у 1764 році над могилою Діляри-Бикеч і пізніше перенесений до палацу.

Точна дата будівництва палацу, який довгий час був резиденцією кримських ханів, невідома, однак дослідники прийшли до спільної думки, що його було завершено за правління Аділь-Сахіб-Гірей хана (1521–1551). Площа, яку зараз займає палац, більше 4 га, а в минулому вона сягала близько 20 га.

Цікаво, що в цьому знаменитому фонтані, оспіваному О. Пушкінім, немає жодних однакових чаш, жодних тотожних візерунків — проте всі його елементи в сукупності складають естетично ритмічну й логічну композицію. Саме в такий спосіб різноманітні архітектурні складові палацу створюють його неповторний, естетично завершений вигляд.

ЛІВАДІЙСЬКИЙ ПАЛАЦ

Білосніжний Лівадійський палац називають перлиною Чорноморського узбережжя. Вишуканий та опатний зовні, він вирізняється розкішною внутрішніми інтер'єрів. Історія його починається з 1834 року — саме тоді Лівадію купив польський магнат Л. Потоцький, який за проектом ялтинського архітектора Ешлімана збудував для себе палац, а навколо, на території 1,09 га, розбив парк. У 1860 році, коли маєток перейшов у власність дружини Олександра II Марії Олександрівни, було збудовано Малий палац. Його звели для майбутнього імператора Олександра III, від якого він перейшов у спадок до Миколи II (Малий палац було зруйновано під час Другої світової війни).

На початку ХХ ст. обидва Лівадійські палаци вже не могли задовольнити потреб царської сім'ї. У 1904 році Великий палац було вирішено знести і побудувати новий. Палац дивної краси за проектом архітектора М. Краснова був зведений у 1911 році всього за 17 місяців. Будівлю вдалося вдало вписати в навколишній ландшафт, розташувавши її так, щоб з усіх боків вона була максимально відкрита сонцю. Привабливі витонченою архітектурою внутрішні дворики Великого палацу — Арабський та Італійський. Головний вхід до нього оформлений колонами з блакитно-білого мармуру і прикрашений тонким художнім різьбленням по каменю. З обох боків входу встановлено великі вази з уральської яшми.

Палац, виконаний у традиціях раннього італійського Ренесансу з використанням елементів готики, по праву вважається вершиною творіння архітектора, який за цей проект здобув звання академіка. Палац побудовано з інкерманського каменю й покрито розчином, який має захищати його від потемніння. У ньому 58 художньо оздоблених кімнат — кожна з них неповторна, виконана в оригінальному стилі.

Особливо урочисто й пишно виглядає Білий зал з його величезними вікнами, літними прикрасами і деталями з каррарського мармуру. Саме тут проходила історична Кримська (Ялтинська) конференція керівників трьох держав антигітлерівської коаліції — І. В. Сталіна, Ф. Д. Рузвельта та У. Черчілля.

Історія Лівадійського палацу взагалі багата на яскраві події. Він пройшов шлях від літньої резиденції останнього російського царя Миколи II до музею з розвинутою базою і широкою науково-дослідною діяльністю. З 1925 по 1974 рік (включаючи період використання його під державну дачу І. Сталіна) — палац був одним з корпусів санаторію. У 1974 році Лівадійський палац було відкрито для відвідувачів. Його експозиції знайомлять з історичними подіями, пов'язаними з Лівадією, зокрема Кримською конференцією глав СРСР, США та Великобританії. На другому поверсі, у колишніх особистих покоях царської родини представлено експозицію «Романови в Лівадії». У художньому відділі розгорнуто виставки живопису, графіки та прикладного мистецтва. У Лівадійський палацово-парковий комплекс, окрім Великого палацу, входять світський корпус, палац міністра двору, палацова церква Священного і Життєдайного Хреста та чудовий старовинний парк площею 45,7 га, закладений у 30-х роках XIX ст. на місці південно-бережного кримського лісу на схилі гори Могабі. У ньому представлено близько 400 видів, різновидів і форм дерев і чагарників.

ПАЛАЦ ПОТОЦЬКИХ У ЛЬВОВІ

Колишній палац Потоцьких — яскравий зразок палацової архітектури зрілого історизму, одна з найцікавіших архітектурних пам'яток Львова й України взагалі. Запроектував його французький архітектор Луї Альфонс Рене Альфред д'Оверню на замовлення намісника королівства Галичини і Лодомерії графа Альфреда II Юзефа Потоцького (1817–1889), який був палким шанувальником французької архітектури доби легендарного короля-сонця Людовіка XIV. На жаль, Альфред II не встиг побачити свою резиденцію — спорудження завершив його син Роман. Будівництво палацу тривало з 1888 до 1890 року під наглядом та деякою коректурою львівського архітектора Юліана Цибульського. Під час Другої світової війни в палаці розташовувався штаб італійських військових частин. Подейкують, що тут навіть гостював Муссоліні. Після війни в палаці Потоцьких перебували різні науково-дослідні установи, а з 1975 року тут розмістився Палац урочистих подій, де брали шлюб щонайменше два покоління львівських молодят. У 1996 році поряд з будівлею споруджено Палац мистецтв. А в 2001 році палац Потоцького передано Львівській галереї мистецтв. Тепер тут експонується колекція європейського мистецтва XIV–XVIII ст. зі збірки галереї. У Червоному й Білому залах та Камінному салоні влаштовуються урочисті урядові зустрічі, мистецькі презентації, камерні святкування та концерти. У відреставрованій родинній капличці палацу розміщена одна з перлин галереї — унікальна чудотворна ікона візантійського письма, так звана «Львівська Богоматір» (XV ст.), яка довгий час вважалася втраченою.

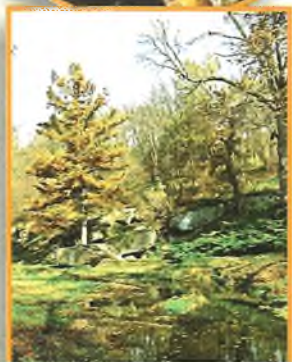

За огорожею з орнаментальною металевією брамою — величюю й водночас витонченою спорудою — знаходиться розкішний палац, прикрашений рельєфами, ліпленням, настінним живописом і вітражами.

Сім маловісних парків

ДЕНДРОПАРК «СОФІЇВКА»

«Софіївка» — єдине місце у світі, де можна повернутися в часи Гомера. Цей райський куточок був створений в Умані польським магнатом С. Потоцьким для своєї дружини — гречанки Софії — за проектом видатного архітектора та інженера Людвіга Метцеля. Протягом шести років (1796–1802) 800 кріпаків перетворювали звичайну місцевість на казкову країну. У травні 1802 року, у день народження Софії, дивовижний сад було відкрито.

Парк займає площу близько 170 га, він є гармонійним поєднанням води, зелені, каменю та чудових скульптур. Кожна його частина не схожа на іншу. Головна алея в'ється вздовж русла річки Кам'янки і підходить до Тарпейської скелі. Трохи далі знаходиться джерело «Срібні джерельця», а неподалік розташований павільйон Флори. Уздовж русла річки Кам'янки створено чотири ставки: Нижній, Верхній і Красний, які знаходяться в межах парку, а Війтівський — розташований у с. Родниківка.

Великий водоспад — ще одне диво «Софіївки». Вода до нього надходить через підземну річку Ахеронт із Верхнього ставу. Ніхто з відвідувачів не може втриматися від подорожі Ахеронтом. Протягом

Відомий російський мандрівник І. Долгорукий, відвідавши «Софіївку» в 1810 році, писав: «Якщо ви хочете мати правдиве поняття про те, що звичайно називають полями Еллісейськими, земним раєм, прийдіть у «Софіївку»... Там природа і мистецтво, поєднуючи всі сили свої, створили пречудову картину... Сад цей — один із щасливих і неодмінних наслідків мистецтва людського...».

Творіння Людвіга Метцеля переносить нас в античні часи, у країну, де, можливо, мешкали боги...

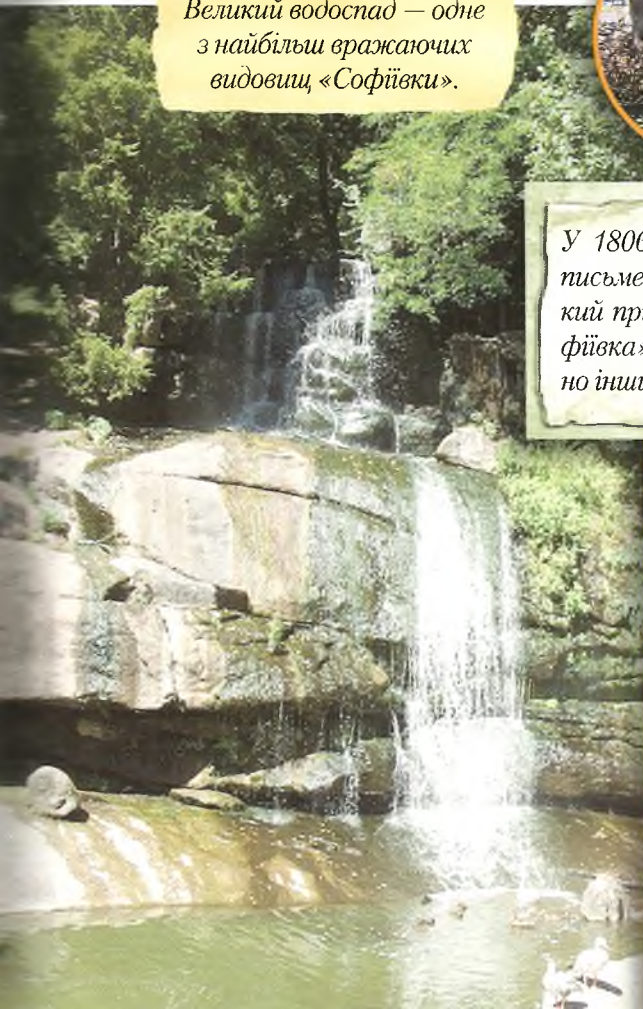

усього підземного каналу зроблено 4 люки для освітлення та вентиляції. Після того як човен пристане до берега, можна пройти до невеликого залізного місточка через канал, з якого відкривається вид на Площу зборів. А далі чекають храм Посейдона у вигляді великої гранітної вази, наповненої квітами, Нижня алея, а над нею — тераса Бельв'ю. Говорячи про «Софіївку», не можна не згадати про її зелені прикраси. У дендропарку росте понад 2000 видів місцевих та екзотичних дерев і кущів, серед яких болотяний кипарис, сосна Веймутова, тюльпанове дерево, платан, гінкго та багато інших.

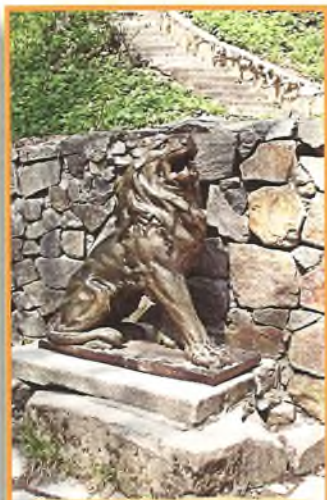
«Софіївка» — справжній пам'ятник не лише людській майстерності, а й коханню. Можливо, саме тому до нього хочеться приїжджати знову і знову.

Великий водоспад — одне з найбільш вражаючих видовищ «Софіївки».

У 1806 році польський поет та письменник Станіслав Трембецький присвятив парку поему «Софіївка». Пізніше її було перекладено іншими мовами.

ДЕНДРОПАРК «ОЛЕКСАНДРІЯ»

*Олександрійський парк
тількино стережуть
охоронці-леви.*

*Старовинні будівлі
органічно вписуються
в навколишній пейзаж.*

Своїм народженням «Олександрія» зобов'язана графині Олександрі Василівні Браницькій. Білу Церкву, що давала 60000 карбованців річного прибутку, вона отримала в подарунок від чоловіка у 1784 році і вирішила створити на західній околиці маєтку розкішний парк. Будівництво за проектом відомого французького архітектора Мюффо у модному на той час англійському, чи ландшафтному стилі розпочалося в 1788 році.

На території «Олександрії» були побудовані резиденція роду Браницьких, Царський павільйон, у якому жили гості — члени царської родини, Танцювальний павільйон, колонада «Місяць», павільйон «Ротонда», «Руїни», «Китайський місток» та інші. Парк прикрашали бронзові та мармурові скульптури, вази, композиції з великих брил і штучних земляних пагорбів.

З Північної Америки та Західної Європи сюди завозилися різні екзотичні рослини. На території парку росте понад 600 видів і форм дерев та чагарників, а також близько 700 видів трав'янистих рослин. У глибоких балках споруджено каскади ставків, водоспади і фонтани. Подейкують, що тутешні селяни іноді наважувалися ловити в цих ставках рибу, тому Браницькі наказали засадити береги отруйними рослинами. До 1861 року власники маєтку встигли побудувати центральну і східну частини парку, але потім було скасовано кріпосне право, і за браком робітників подальший його розвиток припинився.

Під час громадянської війни більшість споруд «Олександрії» було зруйновано, багато скульптур вивезено, унікальні наса-

*Загальна довжина алеї парку — понад
20 км. Щоб побачити всі його куточки,
знадобиться не один день.*

дження зазнали значних втрат. Значно постраждав парк і під час Другої світової війни. У 1955 році АН УРСР зайнялася реставрацією і розвитком «Олександрії», які тривали до 90-х років. Зараз реставрація розпочалася знову.

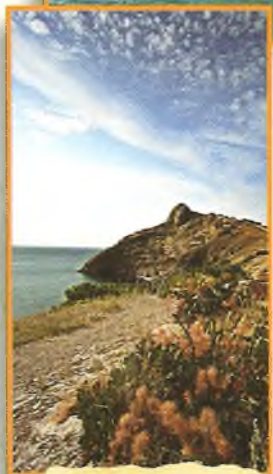
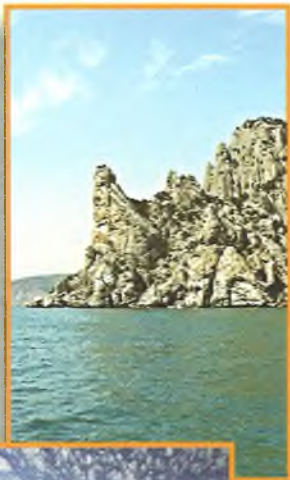
Біля входу в парк відвідувачів зустрічають пам'ятники Т. Шевченку і О. Пушкіну. Геніальні поеми бували в «Олександрії» (можливо, саме тут Пушкін написав уривки своєї «Полтави»). На південь від головного входу простяглася Сонячна галявина — частина Нового парку площею 7 га, де на відкритому просторі нерівномірно розміщені дерева та чагарники. Від головного входу до місця, де колись стояв палац Браницьких, «Дідинець», веде головна алея. Звідти в різні боки розходяться менші алеї. Центром парку є рівна, з невеликим ухилом до Росі, Велика галявина площею 10 га. Крізь окремі групи вікових дерев з будь-якого боку галявини погляду відкривається новий пейзаж. Система алей з'єднує це місце з усіма ділянками і головними архітектурними спорудами парку. Пейзажні картини Великої галявини пов'язані з Росією і колонадою «Місяць», побудованою на зразок давньогрецького амфітеатру. Неподалік, на греблі Лебединого ставка, знаходиться «Китайський місток». На південному сході від Великої галявини знаходиться одна з найбільш оригінальних споруд парку. Це так звані «Руїни» — двоярусна будівля, нижній ярус якої є підпірною стінкою греблі Лазневого ставка, а верхній, виконаний у вигляді великого будинку без даху, піднімається на греблі. З-під «Руїн» виринає водоспад, а неподалік, на острові «Мрії», б'є фонтан. Якщо піти від Великої галявини на північний захід, можна потрапити до діброви площею 48 га, де ростуть дуби-велетні, вік яких переважив за 200 років. Найціннішою прикрасою «Олександрії» є ставки. Вони розміщені каскадами в трьох балках, що зливаються з долиною Росі. На ставках здавна оселилися лебеді, які стали живою прикрасою парку.

*«Олександрія»
салютує своїм
гостям фонтанами.*

Легка ажурна будівля зі своєрідно вигнутим дахом створена в стилі архітектури Південно-Східної Азії.

Цю місцевість
недарма назвали
Раєм... Вона
створена самою
природою.

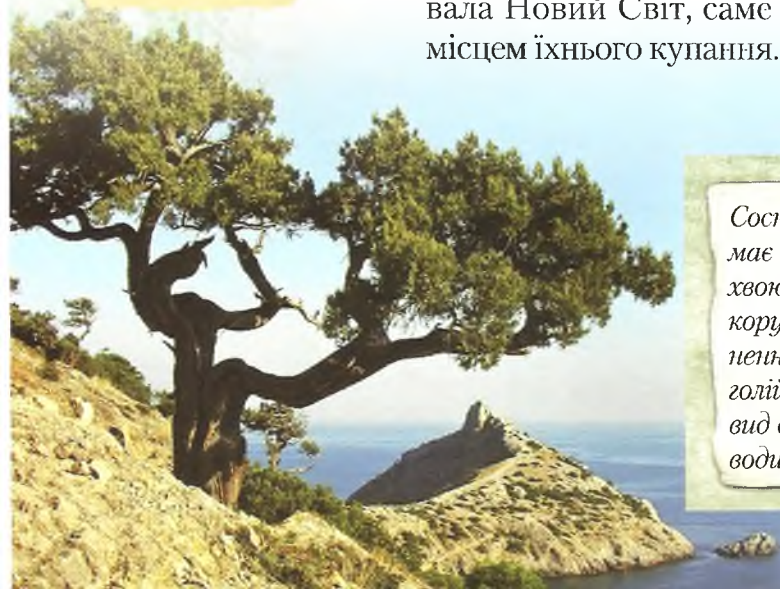
ПАРК-ЗАПОВІДНИК «НОВИЙ СВІТ»

Якщо подорожуючи Кримом ви потрапите до Судака, обов'язково відвідайте Новий Світ — невелике містечко, що виникло наприкінці XIX ст. завдяки зусиллям князя Голіцина. Приїхавши в цей край, щоб посадити виноградники, він був зачарований красою кримської природи і назвав селище Парадиз — «Рай». З 1912 року воно отримало іншу назву — Новий Світ. Новосвітський парк не визначається ані правильними алеями, ані розмаїттям квіткових клумб. Але тут є чим помилуватися. Потрапити до заповідника можна двома шляхами. Один — екологічна стежка, що проходить схилом Караул-Оба. А друга — стежка Голіцина — починається на південно-західному березі бухти Зеленої. Подейкують, що князь Голіцин щодня знаходив час, аби прогулятися нею.

Стежка Голіцина вирубана в масивних вапняках на схилі гори Коба-Кая. Вона огинає живописні бухти, іноді нависаючи над морем, і приводить до величезного гроту, який називають гротом Шалаяпіна. За легендою, великий співак влаштував тут концерти. Чи так було насправді, невідомо, але інший факт достовірний: за часів князя Голіцина тут було сховище для шампанського. Ще й досі в гроті можна побачити залишки кам'яних арок. Подальша подорож веде до Синьої бухти, яку ще називають Розбійничою. У старовину, ще за часів таврів і еллінів, тут ховали свої судна пірати. Далі знаходиться Блакитна бухта, більш відома як Царська. Коли царська родина відвідувала Новий Світ, саме вона була місцем їхнього купання.

Сосна Станкевича — дивовижна рослина. Вона має надзвичайно довгу (до 17 см) світло-зелену хвою, її крона розлога, а стовбур має світло-сіру кору. Але найбільше вражає в цій рослині її прагнення до життя. Вона здатна вирости навіть на голій скелі. А ще сосна Станкевича — чи не єдиний вид сосни, що не боїться солоних крапель морської води, які приносить вітер.

ПАРК У КОРСУНЬ-ШЕВЧЕНКІВСЬКОМУ

Ландшафтний парк у Корсунь-Шевченківському — один з найстаріших в Україні. Його було закладено в 1783 році для власника Корсунського староства князя Станіслава Понятовського. Пізніше парк разом з палацом став маєтком Лопухіних-Демидових. Архітектором проекту був відомий архітектор Ж. А. Мюнц. Для парку обрано дуже мальовниче місце, де Рось розділяється на рукави та протоки, утворюючи водоспади й затоки. Струмені води, величезні камені та скелі, могутні дерева стали своєрідним підґрунтям для втілення думки архітектора. Побудований у 1789 році, кам'яний палац з двосвітньою залогою був одним з перших палаців на території Польщі, зведених у стилі неоготики.

На сьогодні палацовий ансамбль складається з палацу, триповерхового флігеля, в'їзної брами, швейцарського будиночка, колишніх приміщень стайні та каретної, манежу, господарської добудови до в'їзної брами, лазні, будинку головної контори та двох православних капличок. Зараз у парку росте близько 300 видів рослин (180 вищих і 120 нижчих), у тому числі близько 80 видів дерев та кущів. Серед них є чимало рідкісних: гінкго дволопатеве, катальпа, робінія клейка, сосна Веймутова, ялиця біла, туя західна, ялівець звичайний, софора японська, ялина колюча, самшит вічнозелений та буз угорський (останні два занесені до Червоної книги України). Незабутнє враження справляє вікова алея ялин зі стрункими стовбурами, так звана Князівська алея. У парку прокладено пішохідні алеї, облаштовано джерело кришталево чистої й дуже смачної води. На території парку шість мостів через Рось та її протоки. Один з них, Чортів, є підвісним.

З 1994 року ландшафтний парк входить до складу Корсунь-Шевченківського державного історико-культурного заповідника.

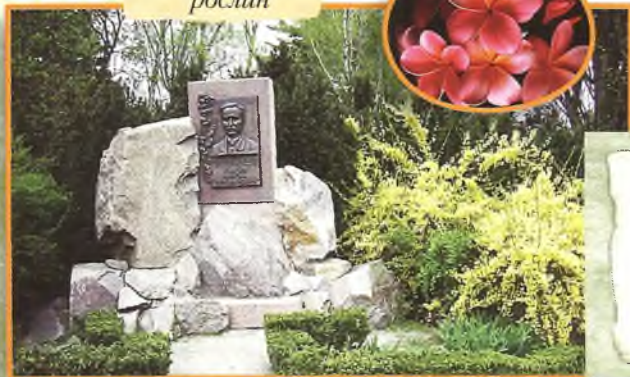
Фахівці з ландшафтного дизайну кажуть, що парк у Корсунь-Шевченківському ніби створений самою природою, у ньому майже не відчувається «рука» людини.

Національний ботанічний сад — планета в мініатюрі.

Тут є чимало тропічних рослин

НАЦІОНАЛЬНИЙ БОТАНІЧНИЙ САД

Ідея створення в Україні академічного ботанічного саду зародилася восени 1918 року. Наукові засади його розробив один з перших президентів Академії наук України — Володимир Іполитович Липський (1863–1937). Хоча будівництво розпочалося лише восени 1935 року, до початку Великої Вітчизняної війни співробітники саду зібрали тут близько 1050 видів рослин під відкритим небом і майже 1000 таксонів оранжерейних рослин. Тривалий час Ботанічний сад був доступний лише для вчених. Тільки 29 травня 1964 року його двері відчинилися для масових відвідувань, і з того часу щороку сюди приходить більше мільйона чоловік. Це не дивно: тут, на площі 129,86 га, зібрано найбільшу колекцію рослин в Україні.

Національний ботанічний сад — планета в мініатюрі. Проходячи його стежками, можна потрапити до українського степу, Криму, на Кавказ, у Середню Азію або на Алтай. Це не вигадка — за 60 років на різних ділянках саду утворилися точні «копії» різних регіонів Євразії, — було відтворено природну рослинність, типові пейзажі і навіть рельєф певної місцевості. У дендрарії колекцію рослин зібрано за іншим принципом. Ділянки мають назви, що нагадують підручник ботаніки: «Голонасінні», «Букові», «Розові», «Горіхово-липово-кленові», «Бобові».

В інших куточках Ботанічного саду зібрано рослини, які використовує людина. Серед них — «Кормові», «Пряноароматичні», «Овочеві», «Лікарські», «Плодові». Ділянка «Рідкісні рослини флори України» знайомить із тими рослинами, які майже не зустрічаються в природі. Тут ростуть 59 видів ендеміків, 33 — реліктів, 136 видів, занесених до Червоної книги України та 33 — занесених до Червоних

На сьогоднішній день у НБС ім. М. М. Гришка створено одну з найбільших у світі колекцій живих рослин помірної пояси Євразії, яка нараховує 1178 видів зі 113 родин, у тому числі дерев, кущів та напівкущів — 317 видів, трав'янистих рослин — 861 вид.

книг Росії, Білорусі, Молдови, Казахстану, Грузії та інших країн.

Оранжерейний комплекс парку площею понад 2000 м² містить колекції екзотичних тропічних і субтропічних рослин. В єдиній в Україні експозиційній оранжерей «Орхідаріум» (113 м²) ростуть близько 80 видів і сортів орхідей з Південно-Східної Азії, Південної та Центральної Америки, Африки, Австралії. Вражає красою колекція азалій і камелій, яка за кількістю видів і сортів займає друге місце в Європі. Основу її складають сорти азалії індійської, аналогів якої немає в інших ботанічних садах України. У колекції збереглися рослини 25 старих німецьких сортів, а також 29 сортів та гібридів, створених у Центральному ботанічному саду в 60–70-х роках минулого століття. Камелія представлена двома видами — японською та олійною. В оранжерей також можна побачити величезне зібрання різноманітних кактусів, тропічні, субтропічні плодові культури і ... відвідати тропічні ліси! На різних ділянках представлені рослини дощових лісів Південної Америки, Південно-Західної Африки, Південно-Східної Азії, субтропічної Австралії.

Єдина в Україні колекція квітникових рослин відкритого ґрунту (4000 видів і сортів) не залишає байдужим нікого. На клумбах саду представлені всі групи квітникових культур — колекції астильби, гліцинів, гладіолусів, жоржин, лілей, ірисів, півоній, тюльпанів, хризантем, айстр, канн, газонних і декоративних трав. А восени в парку проходить справжнє квіткове свято — «Бал хризантем».

Тендітні азалії на фоні темного листя — наче коштовні загадкові перлини.

У Національному ботанічному саду можна придбати посадковий матеріал, насіння рослин, отримати консультацію щодо вирощування різних культур, прослухати курс із садівництва, квітникарства або ландшафтного дизайну.

НІКІТСЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД

Нікітський ботанічний сад є одним з найстаріших в Україні. Його було засновано в 1812 році за наказом Олександра I. «Батьком» найпрекраснішого парку Криму і його першим директором став російський ботанік Х. Стевен, який у 1824 році передав свою справу великому любителю природи, медицині за освітою Миколі Гартвісу. Нікітський ботанічний сад розташований на Чорноморському узбережжі Криму, за 7 кілометрів від Ялти, поблизу селища Нікіта (або Нікілля). Його площа становить 996 га, а разом з підвідомчими ділянками заповідників – 1100 га.

На території ботанічного саду росте близько 30 000 видів, сортів і гібридів рослин з різних куточків земної кулі. Серед них – каліфорнійський дуб, який в Україні більше ніде не зустрічається, мирт, фейхоа, орхідейне дерево, хамсропс (карликова пальма), «залізне дерево» – паротія перська.

На території Верхнього парку – розмаїття рослин, завезених з усіх континентів Землі – бамбук, вічнозелений дуб кам'яний, ялиця, платан, секвойя, дендрон гігантський (мамонтове дерево). Нижній парк – найстаріша частина Нікітського саду, створена в першій половині XIX ст. Тут можна побачити 160-річний маслиновий гай, інжир, мушмулу, хурму, старі дерева суничника дрібноплодного (суничного дерева червоного), занесеного до Міжнародної Червоної книги.

Приморський парк захищений навколишніми гірськими гребенями, тому клімат тут більш м'який. У цій частині Нікітського саду ростуть пальми, криптомерія,

Нещодавно в оранжереї Нікітського ботанічного саду одночасно розквітли три агави. Кожний з їхніх квіткових містить близько 500 квіток! Утім, співробітники ботанічного саду не дуже радіють: агави розквітають лише один раз за все життя. Після цього рослини гинуть.

османтуси, фісташка мастикова, численні субтропічні чагарники. По обидва боки від Приморського парку знаходяться ще два цікавих об'єкти Нікітського саду: заповідник «Мис Мартьян» (на сході) та парк на мисі Монтадор (на заході). Неподалік від центрального будинку милують око різноманітні троянди. Улітку їхній аромат настільки сильний, що повітря здається густим. Деякі види цих прекрасних квітів були виведені саме тут. Ця колекція троянд — одна з найбільших у світі. Понад 40 років щосені в Нікітському ботанічному саду відбувається «Бал хризантем», під час якого

можна побачити понад 250 різних видів цієї сонячної квітки. А з 1 по 10 травня тут проходить виставка тюльпанів, загальна колекція яких складає біля 420 сортів. Найцікавіші з них висаджені в декількох місцях на території саду.

Нікітський ботанічний сад є науковим центром, до структури якого входять 12 наукових відділів, один з найбільших у Європі гербаріїв, 4 ландшафтних парки, найстаріша в Криму бібліотека й науковий музей. За час свого існування Нікітський ботанічний сад увів у культуру понад 360 видів рослин, а за останні 80 років тут виведено близько 800 нових сортів, 250 з яких районовано в різних країнах.

Щороку сад відвідують понад 700 тисяч туристів з усього світу.

Нещодавно в ботанічному саду з'явився новий експонат — зелений лабіринт площею близько 20 соток, утворений пагонами лавру 1,5–1,7 м заввишки. Довжина доріжок лабіринту становить 1,1 км, там же знаходяться 5 зариблених басейнів з водяними лілеями.

Мешканці Львова і гості міста із задоволенням приходять сюди, щоб хоч ненадовго опинитися в царстві краси та спокою.

СТРИЙСЬКИЙ ПАРК

Львів — чи не найпрекрасніше місто Західної України. Тому не дивно, що саме тут знаходиться один з найбільш затишних і прекрасних парків — Стрийський. На початку минулого століття, у 20-х роках, один з путівників говорив про нього як про найгарніший парк країни. Історія Стрийського парку розпочалася у 1880-х роках. Львів, що входив тоді до складу Австрійської імперії, готувався до проведення крайової промислової виставки. Це мало стати дуже масштабною подією, адже гостей чекали не тільки з різних куточків імперії, а й з багатьох країн світу. Отже, потрібно було чимось їх здивувати. І львів'яни вирішили розбити поруч з територією виставки розкішний парк.

Керівництво роботами доручили відомому львівському садівникові Арнольду Рьорінгу (його ім'я викарбовано на пам'ятній табличці біля входу в парк).

Традиція проводити на верхній терасі Стрийського парку виставки збереглася надовго. З 1922 року до початку Другої світової війни тут працювала виставка-ярмарок «Східні торги», а пізніше — численні обласні промислові й сільськогосподарські виставки. У 1952 році головний вхід до парку прикрасили легкою аркою корінфського ордеру за проєктом радянського архітектора Г. Швецького-Вінецького. Паркову територію розширили, обнесли огорожею, насадили чимало нових порід дерев та чагарників.

Сы

Удобный маршрут
природе

*Холодний Яр
вражає людину своєю
суворою красою
будь-якої пори року.*

ХОЛОДНИЙ ЯР

Урочище Холодний Яр розташоване в межах сучасних Черкаської й Кіровоградської областей. Воно складається з численних ярів — глибоких балок з крутими схилами, що сформувалися мільйон років тому. Назви їх дуже красномовні: Холодний, Гайдамацький, Січковий, Поташний, Кіріківський, Святий, Чорний, Циганський, Гадючий, Кривенків, Скарбний, Чернечий, Червоний. Загальна довжина ярів становить 250 км.

У Холодному Яру чимало невеликих озерець і близько 150 джерел із цілющими властивостями. Вони дають початок річкам Сріблянці, Жаб'янці, Креселці, Лубенці, які впадають у річку Тясмин. Назву урочища пояснюють по-різному. Кажуть, що в глибоких лісистих балках улітку збирається холодне повітря, причому холод цей відчувають лише вороги. Крім того, вважається, що в часи татаро-монгольської навали тут ховалася з дітьми Меланка Холодна. Коли до неї приєдналися інші втікачі, виникло поселення з назвою Холодне, а ліси навколо нього

назвали Холодноярськими. Утім, назва «Холодний Яр» стала знаменитою завдяки Т. Шевченку. А раніше цей лісовий масив називався «Мотронинським лісом» — на честь Свято-Троїцького Мотронинського жіночого монастиря. Поруч з Мотронинським монастирем розташований Гайдамацький ставок, у якому, за легендою, гайдамаки святили свою зброю. У 1968 та 1995 роках тут було знайдено багато ножів, списів, люльок, кресал та інших речей гайдамаків. Навпроти Гайдамацького ставка розташовані давні печерні ходи, якими колись можна було дістатися оборонних валів та ярів. Історики встановили, що всередині пе-

Свято-Троїцький Мотронинський монастир засновано в 1568 році. Гетьман Петро Сагайдачний закріпив за обителью землі та угіддя, і з того часу вона перебувала під заступництвом багатьох гетьманів України.

Одна з найцінніших історичних пам'яток Холодного Яру — Мотронинське городище. Це укріплене поселення зведено ще в скіфські часи — наприкінці VII — на початку VI ст. до н. е.

чер знаходилися дві підземні церкви і багата бібліотека. Під час нападів на монастир монахи ховали тут церковне начиння й скарби.

Холодний Яр не раз опинявся в центрі історичних подій. Наприклад, у квітні 1768 року в Мотронинському монастирі почалося знамените повстання — Коліївщина. Згадки про ватажка повстанців Максима Залізняка досі живі в народній пам'яті. У 1918–1923 рр. тут існувала самопроголошена Холодноярська республіка, а в роки Великої Вітчизняної війни в Холодноярських лісах переховувалися партизанські загони. На схилах урочища росте понад 140 видів різних дерев і чагарників. Пайчастіше тут зустрічаються дуб, ясен, граб, сосна та клен, яблуневі, грушові, черешневі дерева. Є також рідкісні породи: модрина європейська і сибірська, дуб червоний, амурське коркове дерево, вишня східна, сосна Веймутова, бархат амурський. У Холодному Яру можна побачити рослини, занесені до Червоної книги: бруслину карликову, пролісок, конвалію, орхідею (булатку довголисту), левверду (цибулю ведмежу) та інші.

Холодний Яр — це місце, що навіює думки про вічне, високе. А душі сповнює ніжна любов до рідної землі, яка попри всі бурі буває життям.

Прикрасою Холодного Яру є елітні дуби, які вже в 50–60 років мають вигляд вікових. В Європі їх залишилося трохи більше трьохсот, і сім знаходяться саме тут. Найкрасивіший елітний дуб росте біля Гайдамацького ставка, а найстаріший та найвідоміший, дуб Максима Залізняка, — на хуторі Буда. Із цим майже тисячолітнім деревом пов'язано чимало легенд. Під його могутньою кроною повстанці на чолі із Залізняком запряглися боротися з польським засиллям, Т. Шевченко писав поему «Гайдамаки», вірш «Холодний Яр», малював картину «Дуб на хуторі Буда».

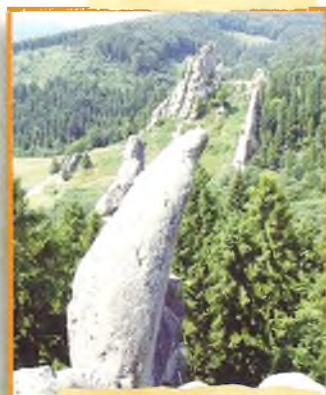

Ці дерева — мовчазні свідки багатьох історичних подій.

*Загадкові
заповіти наших
далеких пращурів.*

*Такі кам'яні «ікла»
надають пейзажу
фантастичного
відтінку.*

УРИЦЬКІ СКЕЛІ І ТУСТАНЬ НА ЛЬВІВщині

Село Урич, що розкинулось у Сколівських Besкидах на березі річки Уричанки, І. Франко назвав одним з «Богом і людьми забутих куточків світу, в котрих, здається, ніколи не було і не буде якого-небудь живішого життя, руху». Утім, український класик помилився: у давнину через це місце проходив один з головних торгових шляхів, що поєднував Київську Русь із Європою. За часів, коли жив І. Франко, це було невідомо, але скелі із залишками укріплень справили на нього таке сильне враження, що в 1884 році поет написав:

*А в Уричі камінь, і ковані в нім
Покої, і брами, і льохи;
Чи велетнів се, чи розбійників дім,
Не знає ніхто анітрохи.*

Щоб побачити Урицькі скелі, треба дістатися долини, де зливаються потоки Церковний, Гусячий і Воронячий. Тут ланцюгом простяглися дев'ять скельних угруповань. Найвідоміші з них — Камінь, Гострий Камінь, Мала Скеля, Жолоб. Деякі скелі під впливом вивітрювання перетворилися на загадкові скульптури: «Чотири велетні», «Три пальці», «Чотири списи», «Орел». Про ці витвори природи складено чимало легенд. Найбільші скельні групи вкриті численними загадковими слідами та знаками-петрогліфами, що залишилися з I тис. до н. с., коли на Урицьких скелях існувало фракійське святилище. На скелі Камінь учені виявили 270 петрогліфів, більшість з них — символи бога Сонця.

Тустань — джерело унікальних археологічних знахідок. Тут було знайдено чимало наконечників стріл для луків та ар-

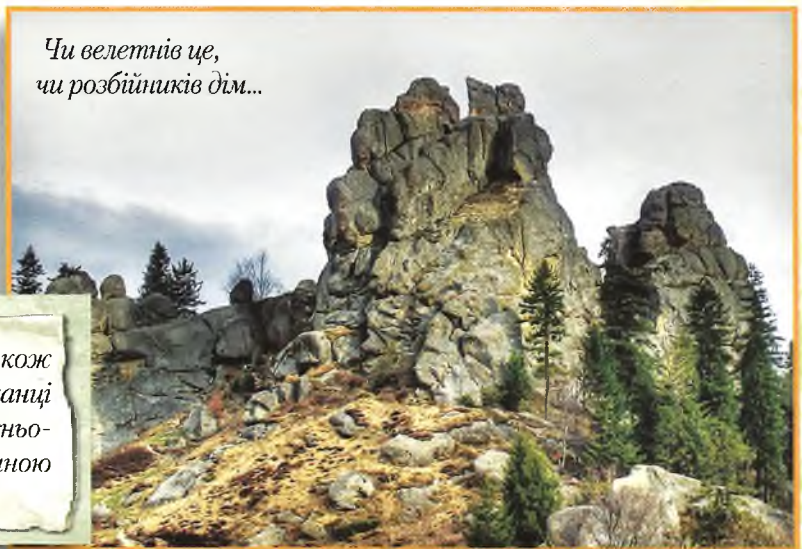
Скелі Тустані пам'ятають багатьох видатних людей. Тут у різні часи побували Данило Галицький, Казимир Великий, Бальтазар Гакет, Іван Вагилевич, Антін Бельовський, Антін Петрушевич, Корнило Устиянович, Іван Франко, Леся Українка.

балетів, бронзову булаву, складний хрест для зберігання святих мощів, чоловічі персні та бойові сокири. А на дні цистерни для води на археологів чекав горщик IX ст. За часів Галицько-Волинського князівства на Урицьких скелях стояла фортеця Тустань — одне з укріплень, що захищало південно-західні кордони Київської Русі та як митниця контролювало торгові шляхи до Європи. Це підтверджують знахідки арабських дирхемів, які були в обігу в IX–XI ст. До речі, назву «Тустань» пов'язують саме з митницею; вона нібито походить від словосполучення «тут стань»: кожен, хто приходив сюди, повинен був зупинитися й сплатити данину, і лише тоді йти далі. В давні часи дерев'яна фортеця розміщувалася на трьох основних скельних групах: Камінь, Гострий Камінь, Мала Скеля. Скелі Жолоб, імовірно, служили за сторожовий пункт. Загальна висота фортеці становила близько 80 метрів. Потрапити до неї можна було через єдині східні ворота, які мали підйомний міст. На Камені було влаштовано дві цистерни для води. Фортеця багато разів страждала від пожеж, але потім відновлювалася й ставала ще неприступнішою.

Тустань уперше згадується в літописі 1340 року, а в літературних джерелах XVI ст. згадка про неї датується 1240 роком. Проте археологи встановили, що це місто-фортеця виникло значно раніше — у IX ст. У грамоті Папи Римського Боніфація IX від 15 травня 1390 року Тустань згадується як прикордонна фортеця, через яку експортували сіль, видобуту в Дрогобичі та околицях. Остання відома письмова згадка про неї датована 1565 роком; на той час країни Центральної Європи почали розробляти власні поклади солі, лінія польського кордону просунулася на схід, Тустань втратила своє значення. Утім, з XVIII ст. руїни фортеці стали привертати увагу туристів і шанувальників історії.

У 1994 р. на Урицьких скелях було створено історико-культурний заповідник «Тустань».

*Чи велетнів це,
чи розбійників дім...*

Урицькі скелі не обійшли увагою також кінематографісти. У 1970 році мешканці с. Урич брали участь у зйомках художнього фільму «Захар Беркут» за однойменною повістю І. Франка.

*Напрочуд гарна
згадка
про Сарматське
море.*

ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ

Подільські товтри очолюють сімку природних див України. І не випадково, оскільки цей край здається майже недоторканим і первісним. Саме такою, мабуть, повинна бути країна мрій — з густими лісами, похилими горами та річками, що звиваються серед зелені...

Подільські товтри — згадка про тепле море, що колись плескалося на теренах сучасної Хмельниччини. Подібні за геологічною структурою скелясті гряди збереглися лише у двох місцях на землі — у Великобританії та США. За походженням — це залишки узбережних рифів, витягнутих паралельно колишній береговій лінії Сарматського моря. Під впливом горотворення в Карпатах територія сучасного Поділля піднялася, море відступило на південний схід, а риф перетворився на цілий лабіринт гір. Поступово схили рифу вкрилися рослинністю, а зараз більшість вершин укриті лісами.

*Загальна площа національного
природного парку «Подільські
товтри» становить 261316 га.*

У парку чимало джерел, вода яких за хімічним складом подібна до трускавецької «Нафтусі». Є тут також содові води на зразок «Миргородської». А деякі з тутешніх мінеральних вод містять йод та бром.

Для звірів Подільські товтри — чи не найкраще місце у світі. Це — справжній рай для тварин і птахів, які завжди можуть знайти тут для себе безліч безпечних схованок.

Вапняки — найулюбленіший матеріал природних скульпторів — води та вітру. Вивітрені скелі на схилах долин набувають примхливої форми. Ось височіють колони та стовпи. А неподалік — гігантські гриби або хаотичне нагромування брил та валунів. Здається, якийсь велетень розкидав їх по долині... Товтровий кряж багатий і на карстові форми — тріщини, борозни, лійки. Іноді трапляються й печери. Одна з найбільших — Кармалюкова печера біля с. Привороття. Товтровий кряж та каньйони Дністра з притоками створюють у національному парку особливий мікроклімат. Тому на схилах Подільських товтр збереглося чимало рідкісних та реліктових рослин. Усього в межах парку налічується майже 1700 видів рослин, близько 300 з них — ендеміки. Під кронами дерев утворилися цілі килими із зірочника ланцетолистого, підлісника європейського, анемони жовтецевої та дібрової, герані, фіалки, купинії, жовтців, переліски та папороті. Улітку повітря наповнюється дивними пахощами, тож недарма в народі товтри іноді називають Медоборами... Склад лісів також дуже різноманітний: дуб скельний, ясен, явір, бук, клен гостролистий, липа серцелиста, черешня, в'язи, береза, осика тощо. На степових ділянках можна зустріти ковилу.

Такі конусоподібні пагорби та амфітеатри колись були морськими атолами.

Найчастіше окремі кряжі мають вигляд витягнутих валів зі схиллястою поверхнею.

Над навколишньою Подільською рівниною товтри піднімаються на 60–65 м. Довжина їх сягає 250 км, ширина — 15–20 км. Придністровська частина Подільських товтр розрізана безліччю каньйонів, які проклали у товщі вапняків ліві притоки Дністра. Ці долини дуже мальовничі: вони мають глибину до 200 м, а їхні круті схили майже сходяться на дні.

Цей скельний масив отримав свою назву на честь легендарного опришки Олекси Довбуша.

Скелі Довбуша — унікальне місце, яке природа й люди перетворили на сувору фортецю.

СКЕЛІ ДОВБУША

Неподалік села Бубнище, що за 11 км на південний захід від м. Болехова Івано-Франківської області, на висоті 668 м над рівнем моря розташувався унікальний природний комплекс «Скелі Довбуша».

За довгий час свого існування ці скелі бачили чимало. У X–XVII ст. до н. е. тут існувало язичницьке святилище-палеообсерваторія. Після поширення в Карпатах християнства воно було покинуте, а потім на цьому ж місці виник невеликий печерний давньоруський монастир-скит. Часи були неспокійні, тому за галицького князя Ярослава Осмомисла на Скелях Довбуша стояла сторожова фортеця, яка пережила татаро-монгольську навалу й проіснувала до XVI ст. А в XVII–XVIII ст., за переказами, у цих місцях таборували волелюбні карпатські опришки, зокрема у 1743 році й загони Олекси Довбуша. Зусиллями захисників стародавньої фортеці Скелі Довбуша перетворилися на добре захищене, пристосоване для оборони місце. З північно-західного боку фортеці знаходиться майже неприступна скеля, що нагадує піднятий догори палець. Її висота — 27 метрів. На ній, наче спеціально створеній для захисту околиць, було влаштовано триярусну оборонну вежу, де могло проживати від 30 до 50 воїнів. З південного боку цей скельний «донжон» був оточений водоймищем.

Зараз в археологів з'явилася ідея відновити фортецю в первісному вигляді. Єдиний комплекс дерев'яних наскальних укріплень може стати острівцем минулого, згадкою про славетні сторінки української історії.

Скелі Довбуша складаються з пісковиків, що утворилися понад 70 млн років тому на дні теплого моря. Згодом вони опинилися на поверхні. Цей кам'яний лабіринт 200 м завширшки тягнеться зі сходу на захід майже кілометр. Виступи скель до 80 м заввишки є геологічною пам'яткою природи. Утім історики вважають, що Скелі Довбуша — передусім історична пам'ятка.

ДОЛИНА НАРЦИСІВ

У західній частині Хустсько-Солотвинської долини, у заплаві річки Хустець розкинулася Долина нарцисів. Щороку впродовж двадцяти травневих днів до цієї унікальної пам'ятки приїжджають тисячі туристів, щоб на власні очі побачити десятки тисяч біло-сніжних зірочок, які наповнюють повітря п'яним ароматом. Яким чином дикі гірські нарциси, що зазвичай ростуть на альпійських луках, потрапили в долину? На думку вчених, це сталося в льодовиковий період, у добу геологічних катаклізмів. Під час землетрусу величезний шмат землі разом з нарцисами сповз із гірських схилів. Рослини не загинули і згодом добре пристосувалися до нової домівки. Усе належало лісництву й щільно охоронялося. Лікарськими рослинами, яких було безліч на тутешніх луках, лікували хворих. Коли територія відійшла до Чехословаччини, частину цих земель продали жителям Хусту. За радянських часів долину планували переорати, щоб вирощувати сільськогосподарські культури. Майже 50 га нарцисів було знищено, але науковці стали на захист цього унікального місця. Територію з нарцисами передали заповідному масиву Карпатського біосферного заповідника. Загалом в Долині нарцисів представлено 498 видів різних рослин, зокрема 15 видів квітів, яких занесено до Червоної книги. Отже, вона не втрачає привабливості увесь рік.

*Дивовижне біле
марєво квітів
схоже на казковий
сон. Утім аромат
цих витончено
прекрасних квітів
небезпечний:
якщо заснути
на нарцисовому
полі, можна не
прокинутись ніколи...*

*Таких полів нарцисів
не зустрінеш більше
ніде у світі.*

У 2006 році Долина нарцисів зазнала серйозної шкоди. Нарциси почали висихати від недостатньої вологості ґрунту. Учені вирішили збудувати шлюзи та штучно підняти рівень води, адже ця краса не повинна зникнути.

Існує чимало висловів, присвячених нарцису. Один з найпоетичніших належить Мухамеду: «Хто має дві хлібини, нехай продасть одну, щоб купити квітку нарциса, бо хліб — їжа для тіла, а нарцис — їжа для душі».

*Червона
печера, Крим,
сталагміти*

ПЕЧЕРИ КРИМУ

Печери Криму — унікальні витвори природи, особливий світ, де у повній темряві виростають казкові скульптури, течуть підземні річки й виблискують озера з абсолютно прозорою водою. Більшість кримських печер доступні лише для спелеологів, але найпрекрасніші, про які зараз йтиметься, можна побачити на власні очі.

Червона печера (Кизил-коба) — одна з найбільших печер Європи, утворених у вапняках. Її зали та ходи утворюють 6-поверховий лабіринт. Червона печера посідає перше місце в Криму за площею (52 600 м²) і за об'ємом (200 000 м³). Зали Червоної печери (до 30 м заввишки) нагадують палац гірського короля. Вони прикрашені карбонатними натіканнями, сталактитами, сталагмітами, колонами, драпіруваннями. Найпрекрасніші з них оздоблені спеціально влаштованим освітленням, що підкреслює їхню витончену форму.

Мармурова печера знаходиться за 7 км від Алушти, на одному з плато Чатир-Дага на висоті 1000 м над рівнем моря. Мармурова печера — справжній підземний музей. Тут можна побачити

Мармурова печера

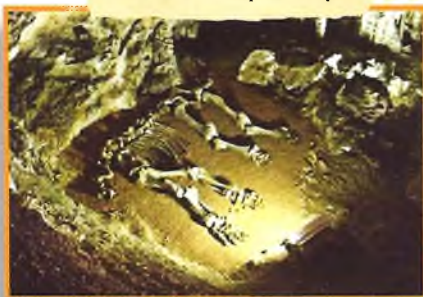
чудові натічні завіси, кам'яні водопади, каскади мікроозер, і навіть... печерні перлини. У Галереї казок «живуть» Слоненя і Мамонт, Господар печери і царівна-жаба, голова дракона і Дід Мороз. Усі вони — нерукотворні скульптури, що створювалися природою протягом сотень тисяч років. За багатством убрання, а також благоустроєм і обслуговуванням екскурсантів вона належить до п'яти найвідоміших місць туризму Європи.

Печеру Еміне-баїр-хосар, яка знаходиться на нижньому плато гори Чатир-Даг, відкрито для туристів зовсім недавно. Уперше її було описано в 1927 році, коли група дослідників спустилася в колодязь і побачила прекрасну залу понад 100 м завдовжки. Але найбільші відкриття чекали на спелеологів пізніше. У період з 1969 по 1982 роки було відкрито 1500 м нових зал і галерей. Спочатку потрапити до печери могли лише науковці, а всі відомості про неї зберігали в таємниці, щоб зберегти печерні скарби від браконьєрів. Еміне-баїр-хосар — одна з найпрекрасніших печер Криму, але знаменита вона не лише своїм пишним убранням. Поблизу неї відкрито палеонтологічний музей, де зберігаються знайдені в печері залишки мамонта, шерстистого носорога, печерного лева та інших представників дикої фауни, що населяли Крим 1,5–2 млн років тому.

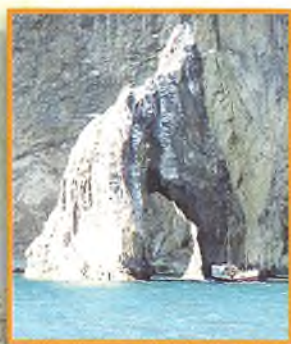

*Одна з наймальовничіших печер Криму
Еміне-баїр-хосар*

Кам'яні велетні у глибокому задумі застигли як вічні вартові. Найвідоміші з них — «Король та королева з поштою», «Чортів палець», масив «Фортеця». І, звичайно, «візитна картка» Карадагу — знамениті «Золоті ворота» — грот-арка, складений магматичними породами.

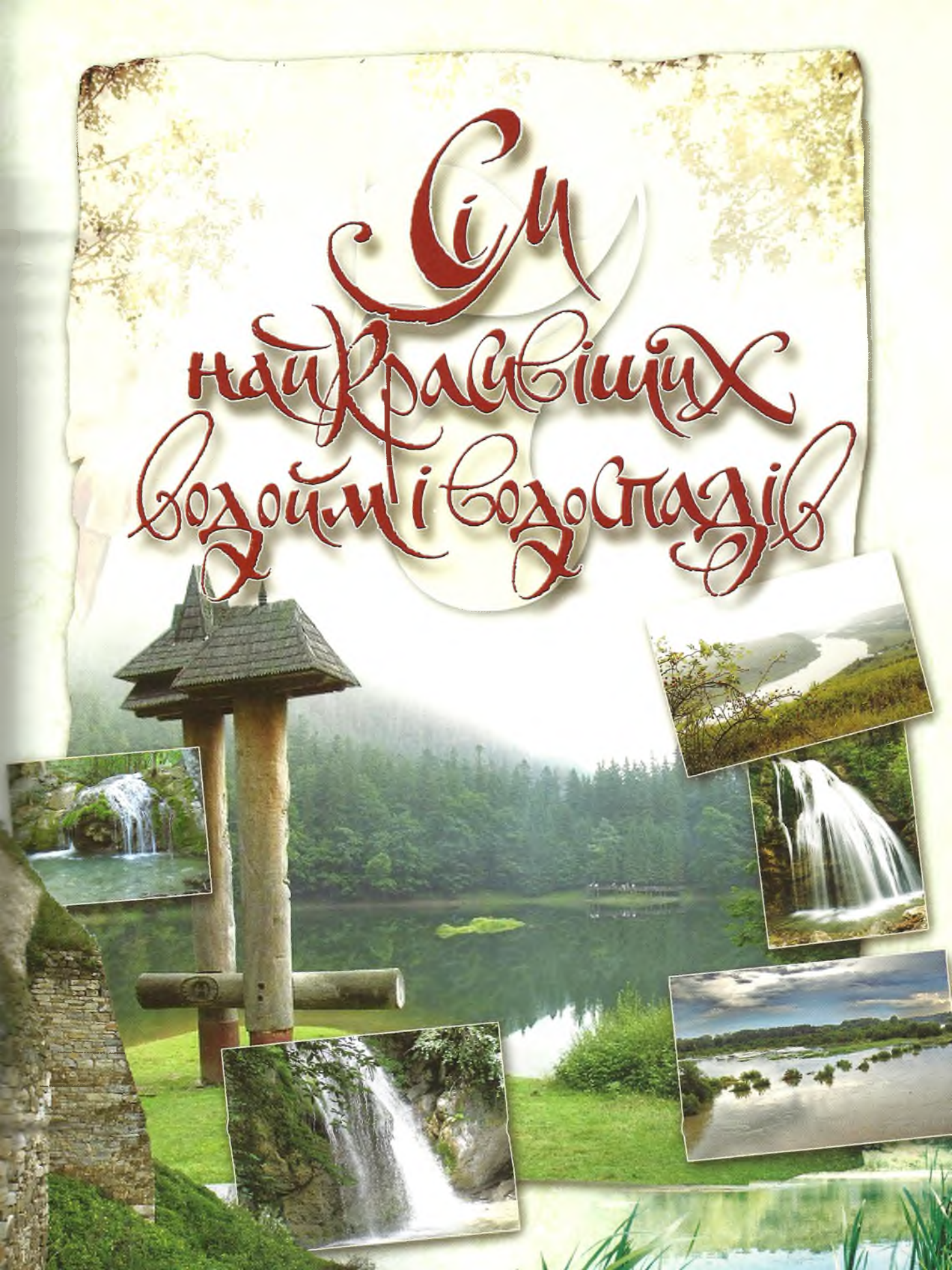
КАРАДАГ

Карадазький заповідник, що заснований у 1979 році, займає територію між півостровами Метаном і Кнікатлама. Майже півтора мільйонів років тому це було дуже неспокійне місце — виливалися потоки лави, здіймалися в повітря цілі хмари попелу. І поступово виростав із землі вулкан, який через багато тисяч років жителі Криму назвали Карадаг — Чорна гора. Вода й вітер перетворили деякі скелі Карадагу на скульптури. Карадаг — справжня скарбниця для геологів. Адже тут знайдено понад 100 мінералів та їхніх різновидів, а також напівкоштовні камені: сердолік, опал, геліотроп, агат, гірський кришталь, аметист. У Сердоліковій бухті можна знайти «оброблені» морем сердоліки — це один з улюблених сувенірів для туристів. Флора Карадагу нараховує близько 1050 видів рослин. Тільки тут ростуть глід Пояркової, ясколка Стевена, тюльпан коктебельський та інші дуже рідкісні види. На сьогоднішній день 29 видів рослин Карадазького заповідника занесені до Червоної книги. Тваринний світ не менш вражаючий — на схилах давнього вулкану біологи нарахували 1632 видів метеликів, 199 видів птахів, а у воді 107 видів риб. На території біостанції Карадагу створено музей, у якому можна дізнатися чимало цікавого про заповідник. Є тут акваріум та дельфінарій. А грядями Карадагу прокладено екологічну тропу, довжина якої складає близько 7 км. Нею проходять туристи під час екскурсій.

Карадаг — не одилючний вулкан, а гірська система. Його найвища точка — гора Свята (576 м над рівнем моря). Решта вершин мають кримськотатарські назви, які чимало можуть розповісти про ці гори. Наприклад, Хоба-Тепе — «вершина з печерами», Сюрю-Кая — «гостра скеля».

Сім найкрасивіших водоєм і водоспадів

ОЗЕРО СИНЕВИР

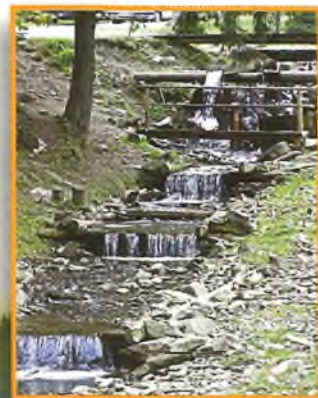
Межигір'я слушно вважається наймальовничішим куточком Закарпаття. Одним з найкоштовніших його скарбів є озеро Синевир — найбільше і найкрасивіше серед гірських озер Карпат, яке нерідко називають «Морським оком». Своєю поетичною назвою озеро зобов'язане легенді. Кажуть, що в давні часи в одного графа була дочка Синь. Якось вона зустріла пастуха Виру. Молоді покохали одне одного, але граф заборонив дочці бачитися з парубком і наказав його вбити. Вира скинули з високої скелі на каміння. Довідавшись про його загибель, Синь довго плакала, і з її сліз утворилося озеро. Подейкують, якщо дуже попросити, Синевир може подарувати людині кохання, а закохані будуть жити разом довго і щасливо. Саме сподіваючись на це, тисячі молодих людей з багатьох куточків Карпат щороку відвідують озеро або приїздять сюди святкувати весілля.

Площа Синевира дорівнює 4–5 га. Воно розташоване на південних схилах гірського масиву Горгани в ущелині, що створена горою Озерною (1495 м) і відрогом Вододільного хребта на висоті 989 м над рівнем моря. Середня глибина його — 10–12 м, а максимальна — 24 м. Озеро Синевир утворилося понад 10 тисяч років тому внаслідок сходження льодовика. Природні багатства «Морського ока» вражаючі: хоч тут мешкає лише два види риб — голян і форель, кількість їхніх мальків така фантастична, що, здається, по воді можна пройти пішки. Для збереження озера, а також оточуючого його унікального рослинного й тваринного світу в 1974 році було організовано ландшафтний заповідник загальнодержавного значення, який у 1989 році став національним

Озеро живиться виключно водою трьох гірських струмків і опадами.

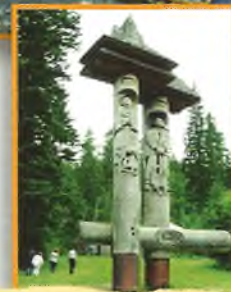
Унікальність його полягає в тому, що протягом однієї пори року воно може змінювати свої розміри.

Навесні його площа збільшується до 7 га, а влітку через посуху зменшується майже вдвічі. Саме тоді на озері з'являється острівцяць.

парком «Синевир». Площа його становить 40 400 га, майже 6 тисяч з них відведено під заповідну зону. Цим парком можна мандрувати цілими днями, але краще робити це з провідником, оскільки тут зустрічаються олені, ведмеді, косулі, дикі кабани, вовки, рисі й лисиці.

Рідкісною красою вирізняються й розташовані неподалік від Синевиру озеро Озірце, болота Глуханя й Замшатка, ущелини Кантина Песся та Красовиць. Зокрема, Глуханя має оригінальну сферичну поверхню, а в його торфі «закодований» літопис природи цього краю. А за два кілометри від Синевира розташований унікальний музей лісу і сплаву, якого немає в жодній європейській країні.

Якщо дивитися на озеро з висоти пташиного польоту, то відкривається незабутнє мальовниче видовище: яскраво-синя водна гладінь у зеленій гущавині лісів з маленьким острівцем посередині. Озеро оточене стрункими ялинами, піхтами і кремезними буками в кілька обхватів завтовшки, вік яких сягає 140–160 років. Повітря тут, як ніде, світле й легке, насичене ароматом хвої, а вода настільки чиста, що можна побачити дно.

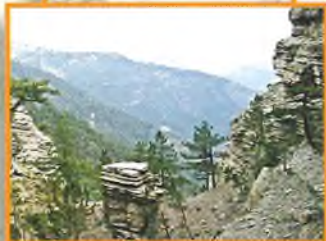
Кожну хвилину вода Синевиру змінює свій колір — від ніжно-блакитного до насиченого синього. Її температура рідко підіймається вище +11°C.

ВОДОСПАД УЧАН-СУ

Про походження цього славетного водоспаду існує сумна легенда. У родині місцевих виноградарів була донька-красуня Зейнаб. За легкість і сиритність односельці прозвали її Учан («летюча»). Дівчину викрав гірський дух, господар Кримських гір. Вона дуже сумувала за рідними і просилася додому. І гірський дух відпустив її, перетворивши на річку. Вона полинула додому, але шум річки почув демон мору. У селищі гинули від хвороб люди, всихали сади й виноградники, оскільки демон перегородив річку скелею. Тоді Зейнаб кинулася з величезної висоти вниз, на допомогу людям. Вона пододала всі перешкоди — і там, де з'являлася її живильна вода, знову відроджувалося життя. За це люди прозвали її Учан-Су. Ця річка починається із самого краю гори Ай-Петрі. У чотирьох місцях її русло створює водоспади. Найбільший з них (98,5 м) має таку ж назву — Учан-Су (у перекладі з тюркської — «летюча вода»). Це не лише найвищий, але й найвидовищніший водоспад в Україні. Він розташований за 7–8 км від Ялти. У повній красі його можна побачити тільки навесні, під час танення снігів та повені.

Тоді потоки води шумом падають зі стометрового виступу, насичуючи повітря мірадами блискучих бризків. Іноді велика маса спіненої води із силою обвалюється вниз, тягнучи за собою вапнякові глиби. Над Учан-Су нависає хмара водяного пилу, а шум потоку чутний за кілометр. Гомін падаючої води, чудові соснові ліси, гірське повітря, наповнене ароматом живиці, створили за службу славу цьому куточкові природи, зробили його одним з найпривабливіших місць Південного берега Криму.

Складно уявити, але наприкінці 80-х років минулого століття знайшовся альпініст, який здійснив перше екстремальне сходження замерзлим водоспадом. Цим сміливцем став Юрій Лішаєв, який зробив неочікуване відкриття: виявляється, що замерзлий Учан-Су насправді складається з безлічі окремих, наповнених водою хрустких льодяних «трубочок». Ця конструкція дуже ненадійна і кожної миті загрожує обвалом. Тому взимку принади водоспаду краще спостерігати здалеку.

ОЗЕРО ЯЛПУГ

Озеро Ялпуг – друга за розміром прісноводна водойма в Європі та найбільша серед придунайських лиманів. Розташоване воно в Одеській області. Довжина його становить 39 км, а ширина – 15 км. Середня глибина озера дорівнює лише 2 м, а максимальна – 5,5 м. Ялпуг сполучається з Дунаєм через озеро Кугурлуй протокою. У 70-х роках минулого століття, аби прокласти дорогу Ізмаїл–Рені, вузьку її частину було перекрито дамбою з мостом. Через це був порушений природний баланс і водообмін між озерами скоротився майже на третину, що підвищило рівень забруднення Ялпугу. Проте й тепер воно залишається єдиним джерелом водопостачання для мешканців міста Болграда.

Не так давно озеро славалося великими запасами риби та раків. Ще й досі в ньому налічується понад 40 видів риб, проте останнім часом тут усе частіше трапляються рибні замори. Одні фахівці вважають, що всі негаразди озера почалися після будівництва дамби, інші звинувачують у цьому надмірну засоленість води, треті припускають, що посередині його проходить «тектонічний розлом». Існує й таке припущення, що через потепління вода в озері перегрівається, риби не вистачає кисню і вона задихається. А от численні птахи, як і раніше, дуже любляють ці красиві місця. Тут їх сила-силенна, причому вони не бояться ані людей, ані машин. Тому поруч з озером можна спостерігати, як дрохви, лелеки, куріпки, дикі качки й чаплі спокійно пасуться в кількох метрах від дороги.

Ялпуг не може похвалитися ані прозорістю води, ані її мінеральними властивостями. Навпаки, дно його майже повністю вкрите сірководневою гряззю і лише на мілководді піщане. Береги його майже скрізь поросли очеретом та осокою, а у воді поширені водорості та інша водяна рослинність.

Із цим озером пов'язана старовинна легенда. Начебто геніальний російський поет О. Пушкін дорогою з Кишинєва до Одеси відпочивав на березі Ялпугу, милувався його красою і навіть посадив у прибережному парку дуб. Так це чи ні, але болградці старанно оберігають старовинний дуб і плачуть надію, що невдовзі озеро, як визначна пам'ятка природи, поверне до себе багатьох туристів.

ШАЦЬКІ ОЗЕРА

Природа щедро обдарувала Волинське Полісся озерами — їх тут більше 220. Їхня розсип виблискує серед оксамитової зелені бірюзою та блакиттю майже по всьому краю. Але найбільшу систему природних водойм (майже 30) складають Шацькі озера, що немов велике виноградне гроно сховані серед лісових хащ у межиріччі Західного Бугу і Прип'яті. Загальна площа цих озер становить 70 км². Найбільшим серед них є Світязь (27,5 км²). Значно поступаються йому за площею Пулемецьке озеро (16,3 км²) і озеро Луки (6,7 км²). Є тут і багато озерць, не більших за 1 км², або так званих «п'іщаних» озер, які причаїлися в лісовій гущавині. Усі вони входять до золотого фонду Шацького національного парку.

Вода у Світязі така прозора, що в сонячну погоду можна побачити дно на 8-метровій глибині. Улітку вона добре прогрівається, хоча озеро живиться виключно холодними підземними джерелами. Завдяки наявності срібла та гліцерину вода має неабиякі лікувальні властивості. Люди здавна помітили, що промиті нею рани швидко загоюються, а шкіра після купання в озері стає пружною. Недарма воду з нього колись возили до Варшави, аби тамтешні красуні приймали в ній ванни. Та й взагалі цьому озеру властива якась дивовижна сила, велика енергетика, що притягує до себе і сповнює людську душу світлою радістю.

Щодо походження Шацьких озер і досі немає єдиної думки. Уперше їх дослідив у 1899 році академік П. Тутковський, який пов'язав їхнє виникнення з дією льодовика,

Озеро Світязь зазвичай називають «волинським Байкалом».

Це найглибша природна водойма України (58 м).

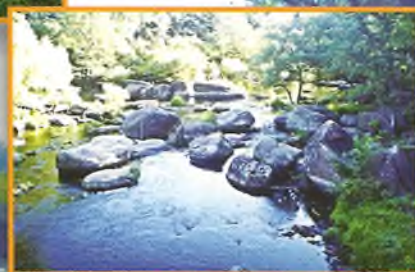
Довжина його сягає 9,3 км, а ширина — 4,8 км.

У вітряну погоду хвилі на озері сягають півтораметрової висоти.

що насувався сюди кілька мільйонів років тому. Зараз озера перебувають у стадії старіння: вони міліють, глибина більшості з них не перевищує 10 м, а поверхня вкрита ряскою та водяними лілями. Але сипкі піски, крейдяний мергель та вапняки надають їм особливої своєрідності та неповторності. Вабить і павколишній рослинний світ: вікові дерева або підступають до самої води, або віддаляються, оголюючи широку смугу прибережних золотих пісків. Невід'ємною частиною Шацького парку є й численні болота, порослі осокою, очеретом та рогозом або вкриті низькорослою сосною, мохом та журавлиною.

Шацькі озера — одна зі «стоянок» під час сезонного перельоту птахів. У період весняно-осінньої міграції тут збираються десятки тисяч водно-болотяних різновидів пташиного світу: качки, гуси, чайки, лисухи, кулики, чаплі, гагари, пугачі, сірі журавлі, чорні лелеки, сірі сорокопуди. А от озеро Луки є домівною для тисяч лебедів. Усього ж на Шацьких озерах зареєстровано 27 видів птахів, що занесені до Червоної книги України. А в околицях лісах водяться дикий кабан, косуля європейська, лисиця, заєць-русак, білка та куниця, подекуди зустрічаються горностаї, лосі та річні видри. Та найбільшим скарбом озерного краю, звичайно, є риба. Тут — справжній рай для рибалок. Велике задоволення отримують і збирачі грибів та ягід, оскільки на теренах Шацького парку сила-силенна суніці, журавлини, брусниці, чорниці, білих грибів, красно-головців, маслюків, лисичок, сиріжок та опеньок.

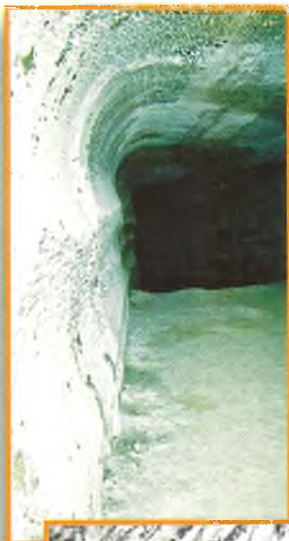

СОЛЯНІ ОЗЕРА СОЛОТВИНО

Про цей унікальний куточок Карпат, який називають «соляною перлиною», давно вже відомо далеко за межами України. Адже солоні озера й мінеральні грязі, що знаходяться у селищі Солотвино Івано-Франківської області, за своїми лікувальними властивостями не поступаються відомому на весь світ Мертвому морю.

Перший соляний рудник «Кунігунда» з'явився тут ще в 1790 році. Тоді його навіть відвідав австрійський імператор Франц-Йосиф I. Через деякий час шахту було затоплено, а на її місці утворилася котловина, яка наповнилася водою. Так виникло озеро, якому дали ту ж саму назву, що й копальні. Пізніше поруч з'явилися й інші соляні озера. Нині їх тут близько десяти, і кожне по-своєму унікальне: в одному вода прісна, у другому — солоня, у третьому — йодиста. Карстове озеро Кунігунда — неправильної форми, з острівцем посередині.

Його площа дорівнює 4 га, а глибина — 8 м. Вода в ньому дуже тепла (+ 25°C) і в кілька разів солоніша за морську. Оскільки концентрація солі в ній складає до 200 г на літр, то вона така щільна, що виштовхує людину на поверхню. Береги і дно соляних озер укрите шаром лікувальної грязі аспідно-чорного кольору. У ній, як і в соляному розчині, є багато рідкісних елементів. Застосовані разом, вони дають позитивний ефект при лікуванні хвороб серцево-судинної системи, рухового

апарату, нервової системи, урологічних і шкірних захворювань, залишкових проявів тромбофлебітів, статевих розладів, ревматизму, радикуліту, артриту, бронхіту, астми та алергії.

Окрім славетних озер, у Солотвино є ще й не менш відомі соляні шахти, до яких з'їжджаються звідусіль для лікування хворі на астму, туберкульоз та інші захворювання дихальних шляхів. Тут задля цього застосовується метод сіелеотерапії. Він ґрунтується на використанні мікроклімату соляних шахт та карстових печер. Лікувати ним у Солотвино почали ще з 1968 року. Саме тоді тут було відкрито обласну алергологічну лікарню (з 1976 року — одна з найбільших у світі Українська алергологічна лікарня). Терапевтичний ефект тут досягається за рахунок постійної концентрації в повітрі вискодисперсного аерозолю кам'яної солі. Для цього використовується мікроклімат соляної шахти, розташованої на глибині 300 м. Тут завжди стабільна температура (+23°C), відносна вологість коливається від 20 до 26%, а кількість мікроорганізмів у 10 разів нижча, ніж у звичайному повітрі. Завдяки цьому ефективність лікування сягає 80–86% серед дорослих і 90–95% серед дітей.

За оцінкою фахівців, комплекс лікувальних заходів, що застосовується в Солотвино, за деякими параметрами навіть перевищує можливості інших відомих у світі лікарень та курортів. А якщо додати до цього найчистіше повітря й аромати Карпатських лісів, мальовничі краєвиди гірських хребтів поруч із швидкоплинними водами річки Тиси, то стає зрозумілим, що солотвинські дива спроможні не лише повернути здоров'я, а й забезпечити гарний відпочинок будь-якої пори року.

Останнім часом процеси карстових утворень на теренах Солотвино прогресують. Через це унікальна цілюща зона може просто зникнути під землею. Запобігти лиху можуть лише термінові рекреаційні заходи та заборона на капітальне будівництво в районі зсувів.

ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН

На своєму шляху Дністер має дивовижну ділянку, яку називають Дністровським каньйоном. Він утворений її течією в межах Вінницької, Івано-Франківської, Тернопільської та Хмельницької областей. Справа в тому, що русло Дністра тут дуже звивисте. У верхній частині — це типова гірська ріка, що тече вузькою ущелиною з крутими скелястими берегами. Спустившись з гір, вона лине широкою, подекуди заболоченою рівшиною, а потім її береги починають підійматися, русло стає кам'янистим, а течія підсилюється. Нижче від старовинного міста Галича долина Дністра знову звужується, уздовж берегів починаються суцільні лісові хащі, а з-під скель витікають численні джерела.

У середній течії ріки на поверхню виходять кристалічні породи — граніти, гнейси, сієніти, які де-не-де утворюють пороги й перекати. Наймальовничіша ділянка цього каньйону 250 км завдовжки знаходиться між гирлами річок Золота Липа та Збруч. Саме тут ріка тече каньйоноподібною долиною, утворюючи чимало фантастичних звивин. У деяких місцях до неї зриваються зі скелястих круч струмки, утворюючи невеличкі водоспади. Особливо красиві вони на Тернопільщині. Так, біля села Русилів вода тече по скельних виступах червоного кольору, створюючи при цьому цілий каскад водоспадів, який тягнеться протягом одного кілометра. Найбільший з них — Червоногородський, що

Від північних схилів Карпат до сонячного узбережжя Чорного моря звивистою стрічкою 1362 км завдовжки здебільшого спокійно, а подекуди бурхливо несе свої води друга за розміром ріка України — Дністер. Починається вона з маленького струмка біля гори Розлуч у Львівській області на висоті 460 м над рівнем моря. Подолавши чималі простори й вібравши в себе близько 400 великих і малих річок, вливає вона свої води у Дністровський лиман.

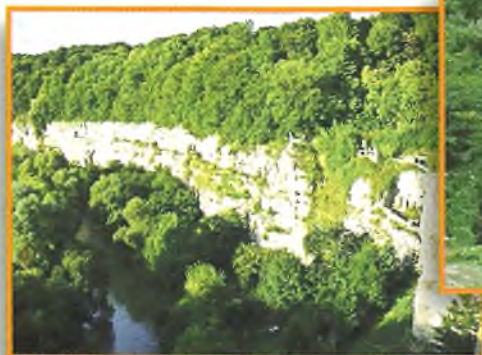
сягає заввишки 16 м. Маленькі водоспади, що зустрічаються тут по всій течії Дністра, в народі називають «дівочими сльозами».

Одна з найкрасивіших ділянок каньйону розташована в Городенківському районі Івано-Франківської області. Тут долина річки має його найбільш виражені риси. У цій місцевості знаходяться 26 населених пунктів, де було досліджено трипільську культуру. А біля села Дзвенигород на Тернопільщині висота прибережних схилів сягає 100 м. У них збереглися три «стілки» з давніх відкладень силуру, яким понад 400 млн років і які містять у собі скам'янілі рештки давньої флори та фауни! Температура повітря тут на 6 °С вища, ніж у цілому по області. До речі, клімат на теренах Дністровського каньйону можна прирівняти до середньоземноморського. Місцеві мешканці збирають тут врожаї на два тижні раніше за сусідів, а весна приходить сюди на три тижні раніше. А ще над каньйоном дуже дивно йдуть дощі: скажімо, до половини річки з боку Чернівецької області ллє злива, а з боку Тернопільської сяє сонце. Мабуть, скелі розігріваються й відганяють хмари.

Взагалі Дністровський каньйон і оточуюча його місцевість — це майже музей під відкритим небом. Щоб побачити всю цю красу, можна здійснити подорож на катамарані Дністром або вирушити берегом верхи на конях. Такі мандрівки не лише залишають незабутні враження, а й дарують насолоду від спілкування з первісною природою, якої не так уже й багато залишилося на нашій планеті.

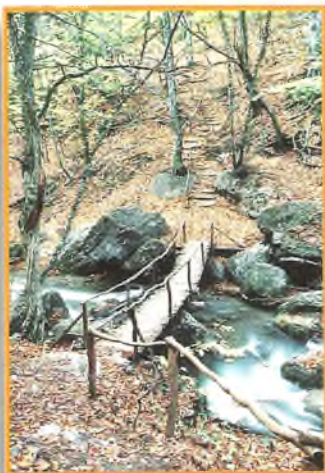
У цьому місці каньйон має форму амфітеатру з високими стінами, посеред якого на узвишші знаходяться руїни замку XVII ст.

ВОДОСПАД ДЖУР-ДЖУР

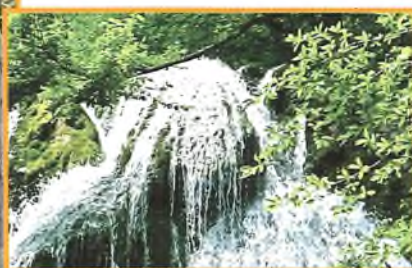
Цей водоспад є найпотужнішим і наймальовничішим на Кримському півострові. Знаходиться він поблизу села Генеральське, в ущелині Хапхал. Джур-Джур утворився в результаті дії вод річки Східний Улу-Узень, яка, падаючи зі стометрової висоти, проходить через трьохкаскадний поріг, аж поки не зривається широким п'ятиметровим струменем у глибокий котлован. Повітря біля водоспаду вологе, а від його бризок завжди стоїть немов туман, який коливається, вібрує, розкачуючи гілки

дерев. Над верхівкою його нависають мальовничі кругі й гострі скелі. У водоспаду є «однофамілець» — печера «Джур-Джур» довжиною 750 метрів. Навкруги неї — старий високостовбурний ліс з буку, грабу, дубу, липи, горобини, кизилу та ліщини. У 1964 році Джур-Джур був оголошений пам'ятником природи, а через десять років увійшов до Державного гідрологічного заказника загальнодержавного значення. Особливу цінність у ньому становлять ділянки двохсотлітнього лісу зі скельного дубу та гаї з кримської сосни, розмаїття трав і диких квітів.

Пороги перед водоспадом.

Це і є водоспад Джур-Джур. Він знаходиться на висоті 468 м над рівнем моря. Його середній розхід води становить 270 л за секунду.

Водоспад ніколи не висихає, тому його пінні струмені, розфарбовані сонячним світлом у райдужні кольори, красиво виділяються на зеленкуватому фоні скель, вкритих мохом, навіть у найпосушливіші роки, а гуркіт спадаючої води лунає далеко навкруги. Може, через це він і отримав свою назву, оскільки у перекладі з тюркської слово «джур» означає «йти», а «джур-джур» — відповідно «пішов». Інколи водоспад називають ще «Срібні струмені», а греки у давнину давали йому не менш поетичне ім'я — Кремасто-Неро — «вода, що висить». Але найбільше в його назві чується дзюрчання води.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Ансамбль Львівського братства.....	28	Палац Потоцьких у Львові.....	56
Бахчисарайський палац.....	52	Палац у Качанівці.....	46
Башта Корнякта у Львові.....	36	Парк-заповідник «Новий Світ».....	62
Борисоглібський собор у Чернігові.....	30	Парку Корсунь-Шевченківському.....	63
«Будинок з химерами».....	40	Печери Криму.....	78
Водоспад Джур-Джур.....	92	Печерні міста Криму.....	14
Водоспад Учач-Су.....	84	Подільські товтри.....	74
Воропцовський палац в Алушці.....	50	Потьомкінські сходи в Одесі.....	39
Дендропарк «Олександрія».....	60	Ратуша в Бучачі.....	35
Дендропарк «Софіївка».....	58	Резиденція буковинських митрополитів у Чернівцях.....	42
Дністровський каньйон.....	90	Святогорський Свято-Успенський монастир.....	26
Долина нарцисів.....	77	Свято-Успенська Почаївська лавра.....	24
Змієві вали.....	17	Свято-Успенський собор у Володимирі-Волицькому.....	32
Золоті ворота.....	34	Скелі Довбуша.....	76
Кам'яна Могила.....	8	Скіфські кургани Керчі.....	16
Кам'яні половецькі баби.....	18	Соляні озера Солотвино.....	88
Карадаг.....	80	Софія Київська.....	20
Києво-Печерська лавра.....	22	Стрийський парк.....	68
Лівадійський палац.....	54	Трипілля.....	10
Маріїнський палац у Києві.....	44	Урицькі скелі і Тустань на Львівщині.....	72
Національний ботанічний сад.....	64	Херсонес.....	12
Нікітський ботанічний сад.....	66	Холодний Яр.....	70
Озеро Синевир.....	82	Шацькі озера.....	86
Озеро Ялпуг.....	85		
Оперний театр в Одесі.....	38		
Палац Галаганів у Сокиринцях.....	48		

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Архітектори Києва: Альбом-довідник / Укл.: О. Корнієнко. – К.: Корлайн, 2001.
2. Асеев Ю. С. Архитектура древнего Киева. – К.: Будівельник, 1982.
3. Асеев Ю.С., Лебедев Г. А. Архитектура Крыма. – К.: Госстройиздат УССР, 1961.
4. Безсонов С. Архитектура Западной Украины. – М.: Изд-во АН СССР, 1946.
5. Воронцова С. Дворцы в парках: О курорте Ливадия – Ореанда. Путеводитель. – Симферополь: Крым, 1969.
6. Гришась В. Змієві вали // День. – 6.09.2002. – № 161.
7. Низовський А. Ю. 100 великих чудес України. – К.: Арій, 2007.
8. Природа рідного краю / Автори-упорядники В. М. Склярєнко, М. О. Панкова. – Х.: Фоліо, 2008.
9. 500 чарівних куточків України, які варто відвідати / Укл.: Лагунова Т. І., Кашуба Ю. В. – Х.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007.
10. Склярєнко В. М., Батий Я. А., Панкова М. А. Все об Украине / Пред. Ю. В. Макарова. – Х.: Фоліо, 2008.
11. Україна. Книга фактів / Укл. Лістратенко Н. В. – Х.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2006.

СПИСОК ІНТЕРНЕТ-САЙТІВ З МАТЕРІАЛАМИ ТА ІЛЮСТРАЦІЯМИ

1. www.nostalgia2.kiev.ua
2. www.mykiev.info
3. www.interesniy.kiev.ua
4. www.photoukraine.com
5. www.ukrainia.tourua.com
6. www.allcrimea
7. www.crimea-album.com
8. www.tour-ethno.com
9. www.krimoved.crimea.ua
10. www.ukrainainkognita.org.ua
11. www.ukrtourism.com
12. www.ukrainia-gid.ru
13. www.sofiyivka.org.ua
14. www.nashkray.kiev.ua
15. www.photoua.net
16. www.perekop.info
17. www.hansaray.org.ua
18. www.atlas-crimea.narod.ru
19. www.aratta-ukraine.com
20. www.photoskazka.crimea.com
21. www.moikompass.ru
22. www.7chudes.in.ua
23. www.tovtry.com
24. www.pryroda.in.ua
25. www.vodopad.nm.ru
26. www.mandria.com.ua
27. www.karpatinfo.net.ua
28. www.nbg.kiev.ua

СПИСОК ДОДАТКОВОГО ФОТОМАТЕРІАЛУ

- стор. 8, 9 Кам'яна Могила, Брюховецький О. О.;
стор. 11 Трипілля, Брюховецький О. О.;
стор. 12, 13 Херсонес, Пономаренко А. М.;
стор. 14, 15 Печерні міста Криму, Пономаренко А. М.;
стор. 18 Кам'яні половецькі баби, Брюховецький О. О.;
стор. 20, 21 Софія Київська, Брюховецький О. О.;
стор. 22, 23 Києво-Печерська лавра, Брюховецький О. О.;
стор. 24, 25 Свято-Успенська Почаївська лавра, Брюховецький О. О.;
стор. 26, 27 Святогорський Свято-Успенський монастир, Брюховецький О. О.;
стор. 28, 29 Ансамбль Львівського братства, Брюховецький О. О.;
стор. 31 Борисоглібський собор у Чернігові, Брюховецький О. О.;
стор. 32 Свято-Успенський собор у Володимирі-Волинському, Брюховецький О. О.;
стор. 34 Золоті ворота, Брюховецький О. О.;
стор. 35 Ратуша в Бучачі, Брюховецький О. О.;
стор. 36, 37 Башта Корнякта у Львові, Брюховецький О. О.;
стор. 38 Оперний театр в Одесі, Пономаренко А. М.;
стор. 39 Потьомкінські сходи в Одесі, Пономаренко А. М.;
стор. 40, 41 «Будинок з химерами», Брюховецький О. О.;
стор. 42 Резиденція буковинських митрополитів у Чернівцях, Брюховецький О. О.;
стор. 45 Маріїнський палац у Києві, Брюховецький О. О.;
стор. 46, 47 Палац у Качанівці, Брюховецький О. О.;
стор. 48, 49 Палац Галаганів у Сокиринцях, Брюховецький О. О.;
стор. 50 Воронцовський палац в Алушці, Пономаренко А. М.;
стор. 52, 53 Бахчисарайський палац, Пономаренко А. М.;
стор. 56 Палац Потоцьких у Львові, Брюховецький О. О.;
стор. 58, 59 Деңдропарк «Софіївка», Брюховецький О. О.;
стор. 60, 61 Деңдропарк «Олександрія», Брюховецький О. О.;
стор. 62 Парк «Новий Світ», Пономаренко А. М.;
стор. 63 Парк у Корсунь-Шевченківському, Брюховецький О. О.;
стор. 76 Скелі Довбуша, Брюховецький О. О.;
стор. 78 Печери Криму, Пономаренко А. М.;
стор. 80 Карадаг, Пономаренко А. М.;
стор. 82, 83 Озеро Синевир, Брюховецький О. О.;
стор. 90, 91 Дністровський каньйон, Брюховецький О. О.;
стор. 92 Волосиад Джур-Джур, Пономаренко А. М.

OUR ASTONISHING COUNTRY

Ukraine has all reasons to be considered as the astonishing country. After all there remained a lot of unique archaeological and historical monuments which testify that it was one of the cradles of ancient civilizations, in particular Protoshumerian, on its territories. Scientists still argue concerning the origin of pictographic finds of the Stone Tomb, try to solve the riddles of existence and disappearance of the Thrypillian culture, study the invaluable rests of the cave cities of Crimea, the Scythian barrows and an antique city-policy of Chersonese.

Ukraine is rich in amazing cult buildings, and in «pearls of architecture» of secular character, in particular palaces and manors, picturesque monuments of landscape gardening art which decorate Kyiv, Chernigiv, Lviv, Odesa, Volodymyr-Volynskyi, Chernivtsi, Bila Tserkva, Uman and many other cities and villages of the country. They are not only the sample of the Ukrainian architecture, but the embodiment of national art traditions, representation of spiritual wealth of the Ukrainians, their skill and diligence.

Along with ingenious products of building art Ukraine supprises by its magic corners of the nature — wonderful rocks and mysterious caves, century large forests and territories of relic plants, picturesque reservoirs and fantastic falls, the majority of which was formed on its area ages and ages ago, after a convergence of glaciers.

It is known that the greatest Ukrainian miracles have been defined recently during the competitions «Seven miracles of architecture of Ukraine» and «Seven miracles of the nature of Ukraine». Nevertheless there are much more miracles as each territory and each area of the country has its unique monuments which are capable to astonish and to surprise the world.

They are told about in this book.

Науково-популярне видання
Для дітей середнього шкільного віку

Скляренко Валентина Марківна

Автор висловлює подяку за допомогу у створенні цього видання
Сядро Володимиру Володимировичу, Рудичевій Ірині Апатоліївні

Дива України

ББК 26.80 (4УКР)

С43

Відповідальний редактор І. В. Єфімова

Літературний редактор А. В. Руднева

Дизайн та макетування О. О. Брюховецький

Коректор О. М. Пещертна

Художній редактор М. С. Жубр

Технічний редактор Г. В. Корнеевська

Скляренко В. М.

С43

Дива України. — Харків: «ТОРСІНГ ПЛЮС», 2009, — 95 с. іл.
ISBN 978-966-404-957-0

Найвидатніші українські дива нещодавно були визначені під час проведення конкурсів «Сім чудес архітектури України» та «Сім чудес природи України». Проте насправді їх значно більше, оскільки кожний край і кожна область країни має свої неповторні пам'ятки, що здатні дивувати й захоплювати світ.

На теренах України — однієї з колик давніх цивілізацій — збереглося багато унікальних археологічних та історичних пам'яток. Багата Україна і на церлини архітектури, зокрема палаци й садиби, мальовничі пам'ятки садово-паркового мистецтва, які прикрашають Київ, Чернігів, Львів, Одесу, Володимир-Волинський, Чернівці, Білу Церкву, Умань та багато інших міст і сіл країни. Поряд із геніальними витворами будівельного мистецтва Україна дивує світ і багатьма чарівними куточками природи — чудернацькими скелями й загадковими печерами, віковими лісовими масивами й осередками реліктових рослин, мальовничими водоймами й казковими водоспадами. Україна має всі підстави вважатися дивовижною країною. Саме про ці дива і розповідається в цьому виданні.

Книга буде корисною для читачів, які цікавляться історією та культурою України.

ББК 26.80 (4УКР)

Підписано до друку 20.04.09. Формат 84x108 1/16. Папір крейдований. Гарнітура Peterburg.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 10,08 Наклад 3000 прим. Зам. № 9-0837.

Видання здійснено за ліцензією ФОП Шапіро М. В.

«ТОРСІНГ ПЛЮС»

Свідоцтво серія ДК № 2143 від 01.04.05 р.

З питань оптових поставок звертатися:

Книга — поштою: 61057, м. Харків, а/с «Книжкова ліга»

Тел.: 8 (057) 7-199-880

Інтернет магазин: www.torsing.com.ua

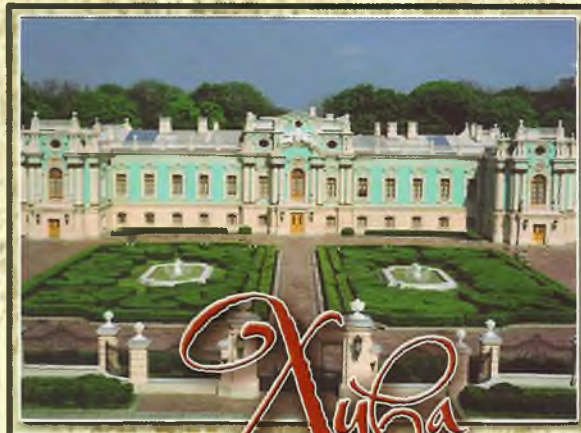
Віддруковано у ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»

61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.

Свідоцтво ДК № 2891 від 04.07.2007 р.

www.globus-book.com

Дуба України

ТОПІК®

ISBN 978-966-404-957-0

9 789664 049570

